Anul II. No. 30. 8 PAGINI 3 LEI Duminecă, 28 Iulie 1935

193

Palatul Cultural 55 Arad

GAZETA ANTIREVIZIONISTĂ

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:
AD, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
Redactor şi proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei
Autorităţi, instituţiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorităţi şi instituţiuni săteşti 200 lei.

...pii moralişti

...esa budapestană face mare , precum şi era de aştep- de cazul Vasilescu-Nacht- ...lorescu-Tony Iliescu - Do- Dumitrescu.

...ăde însă dracu de porumbe ...re. Căci nu s'a uitat încă ...osul caz Dréhr, în care dovedit că fostul prim-mi- ...ru unguresc Bethlen şi-a ...dat supraevaluate minis- ...lui sănătăţii nişte vile şi ...ace, că prelatul papal Vass, ...istru de sănătate şi prim- ...istru ad-interim, a dijmuit ...duri le invalizilor ca să le joa- ...bursă, şi că după moartea ...onsiliul maghiar de miniştri ...nat din fondurile aceloraşi ...izi şi orfani o bancă ev- ...scă pentruca să nu iasă la ...lă potlogăriile decedatului ...le câtorva zeci de depu- Se ştie deasemenea foarte ...cazul Eskült, cazul pot- ...riilor cu permisele de ex- ...cazul staţiunii climaterice ...lüred, cazul Petrichevich- ...váth, — ca să nu amintim ...t pe cele mai faimoase ...re potlogăriile ce au ieşit ...eală la Budapesta în anii ...urmă.

...um o lună s'a divulgat în ...mentul unguresc că se ...n Ungaria gheşefturi cu ...luri în legătură cu înzes- ...e armatei (cazul palatului ...izii din Pécs).

...câteva luni în urmă a ...cazul procurorului dela ...pesta care a ajuns la ră- ...e pentru luare de mită.

...um, proaspete de tot, ...alte două cazuri: Un ju- ...lor dela Budapesta, dr. ...István, şi-a deschis un ...de plasamente şi ex- ...pe doritorii de posturi ...du-le cauţiune 2500 de ...ţi (75 mii de lei) fără să ...că nimic şi fără să le ...ue banii. Reclamat de cei ...ocaţi, a dat bir cu fugiţii ...Budapesti Hirlap", semi- ...osul guvernului, din 18 ...Al doilea caz: nevasta ...lorului şi profesorului uni- ...tar Gerloczy a ajuns în ...soarea parchetului din Bu- ...sta pentrucă a excrocat ...a zeci de inşi, luându-le ...une ca să-i facă portari ...alul său, şi uitând să le ...postul. (Cf. ibid)

...r cât nu s'ar putea lung ...stă listă! Cetitorii noştri ...l întregi singuri dacă au ...at colecţia „Gazetei Anti- ...ioniste".

...ne miră totuşi că gaze- ...budapestane dau cazului ...l-Vasilescu-Călătorescu et ...proporţiile ce i le dau. ...provocătoare decât insti- ...lor e instigaţia presei ...iare dela noi. Presa bu- ...stană, cel puţin, publică ...otlogăriile din Ungaria, în măsura care i-o îngădue severul regim de presă fără cenzură din raiul lui Gömbös. Presa maghiară dela noi afişează însă potlogăriile româneşti fără ca despre cele maghiare să ia vreodată notă.

Dela spionul Probst la tripoul „gazetarilor din Arad"

La tribunalul din Arad se vor judeca zilele acestea opt procese de spionaj unguresc.

Unul dintre spioni, Victor Probst, era însărcinat să trimită centrului de spionaj dela Seghedin, în afară de ştiri militare, **lista românilor din Arad înşuraţi cu unguroaice şi ungurizate, şi lista românilor cu neveste viţioase.**

Numitul Probst e mahăr la deochiatul club sportiv unguresc SGA. Scrisorile cu instrucţii şi le primea acolo. Iar şef la clubul acesta e faimosul Zima Tibor, prim-redactorul din tată slovac şi din mamă româncă al gazetei iredentiste „Erdélyi Hirlap".

Şi-acum să vedeţi cum se leagă unele lucruri.

D-lui Zima îi trebue un tripou „al gazetarilor din Arad" (deci inclusiv al gazetarilor români, cari sunt opriţi, precum se ştie, să facă parte din tripourile gazetarilor maghiari). Gazetarii români au refuzat să între în clubul, în tripoul adecă, ce vreau să-l deschidă confraţii d-lui Zima, şi astfel tripoul se va putea deschide cel mult pe numele gazetarilor evreomaghiari, în niciun caz însă pe numele „gazetarilor din Arad". Totuşi ziarele maghiare din Arad au vestit săptămâna aceasta că clubul „gazetarilor din Arad" se va deschide în cea mai scurtă vreme, şi au anunţat potlogărescul eveniment-inspe ca pe-o „mare necesitate socială a elitei arădane".

Nu ştim dacă „necesitatea aceasta socială" e atât de simţită de elita de care vorbesc ziarele maghiare. Ştim însă că centrul de spionaj dela Seghedin are nevoie de români cu căsătorie mixtă sau cu vr'o slăbiciune oarecare, şi de neveste româneşti viţioase. Şi nu li se poate da un mai bun local decât un tripou. Un tripou „al gazetarilor din Arad". Un tripou instalat în clădirea sucursalei unei bănci budapestane — a numitului Iosif Moszkovics — despre care s'a arătat că prn ea s'au transmis spionilor din ceata locotenentului Antonescu banii lui Iuda.

Cum a rămas în ţară cetăţeanul maghiar Moszkovics, cu concursul căruia se pune la cale tripoul

Despre Iosif Moskovics acesta, directorul sucursalei din Arad a băncii budapestane „Erdélyi Hitelbank", am arătat în numerele trecute **că stă în ţară fraudulos, şi că acum anul comisia de revizuire a străinilor i-a dot poruncă (anulată apoi la Bucureşti) să plece din ţară.**

Situaţia acestui fraudulos, sub patronajul căruia e vorba să se fericească Aradul cu un tripou „al gazetarllor", e următoarea:

A venit în România în toamna anului 1923, ca cetăţean maghiar. In anul 1926 s'a însurat cu o cetăţeană română, care, după sistemul obicinuit la căsătoriile de felul acesta, a declarat că nu renunţă la cetăţenia românească. Legea dela 1930 dă voie cetăţenilor străini cari sunt însuraţi în chipul în care s'a însurat Iosif Moszkovics şi au din căsătoria cu cetăţenele române copii, să stea în ţară cât vor Aşa e legea. Şi Moszkovics ar fi beneficiat şi el de ea, ca toţi cei din tagma lui. Dar la 1929 cetăţeanul maghiar Moszkovics şi-a făcut rost de-o aşa-zisă „dovadă specială", care ţine loc de act de cetăţenie până când îşi aranjează omul cetăţenia. ***Dovada aceasta nu se poate da decât celor pe cari i-a apucat în ţara întregită anul 1918. Moszkovics nu e din categoria aceasta, deci dovada sa specială e frauduloasă.***

Cetăţeanul maghiar, şters pe baza acestei dovezi din controalele străinilor, putea eventual s'o încurce şi să scape de consecinţele fraudei, făcând cumva moartă învârteala dela 1929 şi folosindu-se de beneficiile legii dela 1930, pe baza căsătoriei. Dar a continuat — el ştie de ce — să uzeze de frauduloasa dovadă specială, adecă să nu se prezinte la niciun control ca să-şi aranjeze situaţia — până în vara anului trecut, când fie că i s'a făcut ca şarpelui când iese la drum, fie că a socotit să beneficieze de îndrumarea ce s'a dat comisiilor de revizuire ca să nu s'atingă de „directorii" din nicio intreprindere, s'a prezintat în sfârşit şi el la control. Intrucţiile în vederea revizuirii din vara trecută spuneau însă că nu se pot primi la control decât cei ce prezintă bilet de liberă petrecere, adecă cei cari au fost şi la controlul din anul precedent. Şi cu asta Moszkovics s'a prins. I s'a descoperit frauda comisă la 1929 şi i s'a dat ordin de expulzare. Fraudalosul s'a învârtit însă la Bucureşti, şi a rămas provizoriu pe loc. La începutul lui Septemvrie, i s'a făcut cunoscut că comisia generală a migraţiunilor i-a dat termen fără păsuire şi fără drept de profesiune până la 1 Octomvrie. La 22 Septemvrie i s'a dat apoi dela ministerul muncii dovada no. 12.825, prin care se adevereşte că secretarul general al ministerului i-a dat păsuire de şedere în ţară, cu drept de exercitare a profesiunii, până la 31 Mai 1935. I s'a pus însă condiţia: să prezinte bilet pe liberă petrecere.

In vara aceasta Iosif Moszkovics s'a prezentat din nou la controlul străinilor, dar comisia de revizuire dela Inspectoratul Muncii din Arad, ştiindu-l fraudulos şi ştiind cu ce sisteme îi dejoacă la Bucureşti hotărîrile, nu l-a mai examinat ci i-a transpus cererea la minister, ca să hotărască cei de-acolo cum li-o plăcea. Până acuma, după informaţiile noastre, cei de sus n'au hotărît. Aşa că Iosif Moszkovics e în afară de legi şi mai dresus de legi.

Acesta-i insul cu concursul căruia confraţii din presa evreomaghiară ai d-lui Zima vor să fericească Aradul cu un tripou „al gazetarilor din Arad", — „instituţie" (aşa îi zic ziarele maghiare de aici) a cărei necesitate socială era de mult simţită de elita Aradului, De-o anumită elită a Aradului poate. Dar şi mai mult de centrul de spionaj maghiar din Seghedin.

Răvaşe

Ziarul „Aradi Közlöny", cel care insulta pe timpul războiului dinastia română, iar în numărul jubiliar de astă iarnă a cutezat să scrie că patria sa se 'ntinde din Panonia peste Slovacia până la Sibiu, a fost suspendat ieri săptămâna cinci zile pentru o nouă cutezanţă antivalhă.

— Reapărând Miercuri sub vechiul titlu — după ce trei zile a apărut sub un titlu de ocazie — s'a apucat să facă reclamă unor reprezentaţii de teatru sub ceriul liber ce vor fi la Seghedin dela 3 August până 'n săptămâna iredentistă a Sfântului Ştefan, şi numai că nu ţipa la cetitori să se ducă cu mic cu mare la marile acestea „evenimente artistice".

Excursia aceasta ce-o organizează în complicitate cu „Aradi Közlöny şi cu alte ziare maghiare dela noi iredenta ungurească, TREBUE OPRITĂ. Pentrucă iată ce destăinue în numărul dela 21 Iulie „Magyarság":

„Străinii cari vor fi la Seghedin între 4—11 August, vor fi duşi în excursie cu o corabie de lux la graniţa trianonică depe Tisa unde se organizează o serbare de câteva minute, apoi vor fi reduşi la Seghedin. Corabia de plăcere va placa din Seghedin în fiecare zi la orele 11 înainte de amiază."

Iată în ce scop se 'invită lumea maghiară, sau maghiarizată dela noi la Seghedin, unde — în treacăt fie zis — domnii „excursionişti" vor avea prilej să îşi dea rapoartele centrului de spionaj ale cărui opt unelte tocmai acum vin pe banca judecăţii la tribunalul din Arad.

*

In judeţul Abauj din Ungaria (aproape de Solnoc) bântuie PARALIZIA INFANTILĂ. Ca mâine vom vedea-o şi la Seghedin, unde revine mai în fiecare an şi de unde s'a importat la noi epidemia cumplită ce-a trecut apoi peste toată ţara acum patru ani.

Poftiţi, deci, şi daţi-le cât mai multe înlesniri călătoriilor în Ungaria („Ellenzék" dela Cluj şi-a botezat-o pe a sa „călătorie de tămăduire la Budapesta„!) ce le organizează cu prilejul tămbălăurilor revizioniste din luna Sfântului Ştefan ziarele maghiare dela noi!

Cărţi ❖ ziare ❖ reviste

DIN TRECUTUL IOBAGIEI UNGUREŞTI

La Becicherecul-Mare, tip. Pleitz, a apărut la 1891 o carte care ar trebui cunoscută de fiecare român: „A jobbágyság története Magyarországon" (Istoricul iobăgiei din Ungaria), a fostului judecător dela tribunalul unguresc din Orade Al. K. Nagy.

Pe vremea aceasta de îndrăzneli revizioniste ale unor grofi cari n'au învăţat nimic din lecţia revoluţiei dela 1918 şi a marşului românesc asupra Budapestei din 1919, cartea lui K. Nagy Sándor merită măcar cinstea unei pomeniri, dacă nu a unei reeditări, pentrucă e cartea temeinic documentată şi dela 'nceput până la capăt imparţială, a unui om care s'a dovedit mai cinstitor al dreptăţii şi adevărului decât robit de patima şovinistă care scuză la istoricii unguri orice mârşăvie a clasei nobilitare a Ungariei.

Iată pentruce am desprins din hârtiile mele privitoare la trecutul acestor ţinuturi arătările fostului judecător unguresc, ca să le împărtăşesc cititorilor „Gazetei Antirevizioniste".

•

Ungurii au venit în Europa cu o constituţie socială diametral opusă aceleia atât de democratică a românilor pe cari aveau să-i robească: n'au fost numai un popor de războinici sălbatici cari nu ştiau ce e cultura pământului, au fost un popor de caste (o spune Al. K. Nagy, p. 11 şi 15), şi e firesc că au adus aici o sclăvie care a trebuit să aibă mai apoi aspectele bestiale ce şi le-a menţinut până aproape 'n secolul trecut.

Iobagii acestui popor de tirani (pag. 16) se recrutau îndeobşte (iniţial) dintre cei de altă lege, luaţi prizonieri în războaie, sau cărora li-au putut impune jugul lor. (Dintre unguri se făceau iobagi cei ce luau de nevastă o femeie dintre iobagi, cei ce nu veneau la adunările comunei, mai apoi cei ce n'au voit să primească creştinismul, iar sub Sf Ladislau nobilii hoţi, judecătorii cari nu tăiau nasul unui hoţ, nobilii cari treceau în moşia altui nobil, — cf. ibid. p. 16—17, 22. Dela Sf. Ladislau până după Matei Corvinul nu se mai pomeneşte apoi să se fi adus legi prin cari să fie trecuţi şi nobilii unguri în rândul iobăgimii; atunci abia, la 1505, dupăce nobilimea maghiară a fost constrânsă de valahul Matei Corvinul să recunoască iobagilor întâiele drepturi ce le-a admis iobagilor un parlament unguresc, dieta a hotărît că dacă va muri regele fără urmaşi, se va alege rege numai de neam unguresc, şi cine se va opune, va fi făcut iobag pe veci, — cf. ibid. p. 18.)

Prin urmare buna amiciţie şi respectare a libertăţilor străvechi, făgăduită după cum spunea Anonimus acelora dintre autohtonii de-aici pe cari nu i-au putut înfrânge în lupte, au fost o simplă capcană: Prin decretul lui Ştefan I-ul (Liber II. cap. 38) se statuiază — dupăce întâi s'a hotărît pentru alţi iobagi că pot să se mute dela un stăpân la altul sau să se răscumpere, cei cu familii cu 100 de galbeni bizantini, iar cei burlaci cu 24 de galbeni — că iobagii străini nu se pot răscumpăra cu nici un chip, iar cine va 'ncerca să-i elibereze, se va pedepsi. Altă dovadă apoi, din Cronica lui Kézai, p. 94, a silniciei ce s'a impus autohtonilor: Dupăce ducele Geza (tatăl lui Ştefan I-ul) a trecut la creştinism, papa i-a dat poruncă, însă fără să fie ascultat, să elibereze pe creştinii autohtoni, deoarece sunt printre ei foarte mulţi nobili.

Sub Sf. Ştefan, care a legat gliei pe iobagii ne-maghiari, s'a întrodus în folosul bisericii catolice zeciuiala, la care se adăuga, când cineva nu-şi declara avutul, un impozit în plus: noimea (cf. Nagy, p. 17). Sub Sf. Ladislau regimul iobagilor s'a înăsprit prin legile de interes social ale acestuia, legi drepte, dacă socotim că n'au făcut excepţie între iobagi şi nemeşi, dar oricum prilejuitoare de abuzuri, dacă ţinem seama că le aplicau stăpânii, cari de cele mai multe ori erau în aceeaşi persoană şi acuzatori. Încă sub Sf. Ştefan se hotărîse că iobagul care omora iobagul cuiva, să fie pedepsit cu moarte sau mutilare; nemeşul în schimb, dacă omora un iobag, era pedepsit numai cu desdăunare materială sau cu post, cf. ibid. p. 22. Ladislau a adus legi în contra hoţilor, şi a hotărît: să se taie iobagului prins cu furturi nasul; să se spânzure iobagul liber care e prins cu furturi, să i se confişte averea, iar urmaşii lui să fie trecuţi în rândul iobagilor de rând; să se vândă ca sclav judecătorul care nu execută rigorile hotărîte în contra hoţilor; să se trimită nobilul hoţ să păzească coţele; nobilul sau soldatul care intră în moşia unui nobil, să fie legat, să i se radă barba, să fie bătut în public şi vândut ca sclav; nevasta hoaţă să se vândă dupăce i s'a tăiat nasul; fata hoaţă să fie vândută ca roabă. (S. Ladislai Decr. Liber II). La zeciuială şi noime, la interdicţia mutării dela un stăpân tiran la altul mai omenos, la rigorile de interes social introduse de Sfântul Ladislau, s'a adăugat încă din această epocă robota şi obligaţia plocoanelor[1]), iar sub domnia lui Andrei al II-lea un impozit în plus, întâiul impozit

[1]) Nagy, pag. 31, citează după un document fragmentar din secolul XIII: 3—4 zile pe săptămână robotă pe timpul secerişului; dela Sf. Martin până la Paşti căraţuşie, tăiat de lemne, etc., ori de câteori voia nemeşul; dijme la Sf. Martin: o oaie, o măsură (cubulus) de miere, 6 idem de grâu, 6 măsuri de brasium, 3 cară de fân.

către stat, prilejuit de strâmtorarea financiară a regelui şi permanentizat sub toţi domnitorii următori, cu toate că după tătari a urmat pentru Ungaria o epocă de stabilitate şi prosperare, şi cu toate că obligaţia apărării patriei a fost trecută în această nouă epocă particularilor, nobilimii (Nagy, p. 28).

Regimul de până aci s'a înăsprit în epoca ce a urmat năvalei tătăreşti încât a ajuns să n'aibă pereche. Fuseseră până aci trei categorii de iobagi: una superioară, a oştenilor (milites castri), alta a iobagilor de cetate (iobagiones castri) şi a treia a iobagilor de rând (castrenses rustici), acestea două împărţite la rândul lor în două categorii distincte: a iobagilor liberi (iobagiones superioris conditionis), şi a iobagilor legaţi de glie (iobagiones minoris libertatis seu conditionis), cari n'aveau decât dreptul de-a servi dobitoceşte până la moarte, fără să-şi poată schimba stăpânul dacă nu erau de lege ungurească, fără să poată moşteni, şi fără să poată spera o cât de mică îmbunătăţire a soţii lor (cf. Nagy, p. 24-25). In această nouă epocă, iobăgia de-o parte s'a extins şi-asupra satelor pe cari până aci nu pusese stăpânire (întră în această categorie majoritatea satelor arădane), iar de altă parte s'a înăsprit din ce în ce — cu o singură perioadă de 'ndulcire, în zilele regelui de origine românească Matia Corvinul — pânăce-a ajuns după revoluţia lui Doja să 'ntreacă ultimele margini ale bestialităţii. Este epoca feudalismului, epoca în care cetăţile îşi extind stăpânirea şi asupra satelor libere, iar iobagii din categoria majoris libertatis trec în categoria iobagilor de rând (cf. ibid. p. 31).

Paralel cu-această extindere a iobăgiei şi diminuare a rândurilor iobăgimii aşa zise libere, regimul iobăgesc s'a înăsprit din cauza, mai ales, a aceleiaşi politici amintite a regilor Angevini, doritori să facă din nobilime apărătorii responsabili ai ţării.

S'a obligat de-acum nobilimea prin lege, să ţină oştiri (aşa zisele banderii) pe cheltuiala proprie, în proporţie cu proprietăţile recunoscute fiecăruia, şi pentruca obligativitatea aceasta să fie efectivă, s'au dat deasemenea prin lege posibilităţi de execuţie cari evident că trebuia s'aducă sarcini numai pe capul iobăgimii, singura obligată la prestaţii şi impozite. Cu scopul expres al întreţinerii banderiilor nemeşeşti (ceeace ar fi implicat să se suprime noua sarcină a iobagilor de 'ndatăce-a încetat scopul) s'a adus la 1351 o lege prin care s'a instituit pe lângă cele trei impozite din trecut (zeciuiala în folosul bisericii catolice, noimea în folosul aceleiaşi, luată 'n cazul când iobagul nu îşi declara avutul, şi impozitul în bani către stat) un impozit nou, incasat de nobilime: noimea (nona), pe care nemeşul era obligat prin lege s'o ridice, ca să nu o incaseze, drept pedeapsă, statul.[2])

[2]) Ibid. 35—36. (Se lua nona „din toate alimentele şi din vin").

(Va urma)

Populaţia Clujului pe naţionali

Oficiosul sionist „Uj Kelet" face cunoscută în n-rul din 20 crt. o broşură (nu-i spune titlul) a d-lui prim-medic dr. Petru Vlad, referitoare la mişcarea populaţiei Clujului din anii dela desrobire până la 31 Decemvrie 1934.

Reţinem datele următoare:

In anul 1934 s'au făcut la Cluj următoarele **căsătorii mix**

Români cu unguroaice
Români cu nemţoaice
Români cu evreice
Românce cu unguri
Românce cu evrei
Românce cu nemţi

Populaţia pe naţionalităţi a jului a fost în anii 1931- aceasta:

	1931	%	1932	%	1933	%	1934
Români	35.213	35%	35.546	35%	35 874	35.1%	36.173
Unguri	49.751	49.2%	49.910	49.2%	50.042	49.1%	50.209
Evrei	13.545	13.5%	13.619	13.4%	13.615	13.3%	13.666
Nemţi	24 36	2.4%	24.43	2.4%	24.40	2.5%	24.40
Total	101.518		101.518		102.007		102.448

Sporul natural, rămas după scăderea morţilor din naş fost pe naţionalităţi următorul (la mia de locuitori):

	1931	1932	1933	1934
Români	9.3	9.7	8.6	9.4
Unguri	3 7	2.9	2 6	3
Evrei	6.3	4 4	0.2	1.4
Nemţi	9.	3.7	—	1.2

Dupăcum se constată din cifrele de mai sus, singuri românii au un spor natural progresiv, şi anume destul de mare. Datorită acestui lucru, populaţia românească a Clujului creşte satisfăcător.

In schimb sporul natural al minoritarilor e în declin pe toată linia. E îndeosebi vrednică de notat scăderea mare a sporului natural al evreilor, dela 6.3 la mie la 1.4 la mie. Al ungurilor s'a menţinut în toţi cei patr la un nivel foarte scăzut 2.9, 2.6 3.

Ceea ce e alarmant pentr în această statistică, e nu îngrozitor de mare al căsăt mixte făcute de români şi mânce. Fiindcă, nu ne i şi-acolo 'n capitala Arde rezultatul acestor căsătorii stecate merge 'n dauna nismului, ca şi la Arad alte părţi.

Bibliografie

In editura Bibliotecii Nagy László din Budapesta au apărut zilele trecute două cărţi: „Soartea ungurimii ardelene în oglinda instrucţiei sale publice" („Az erdélyi magyarság életsorsa nevelésügyének tükrében"), de dr. Jancsó Elemér, şi „Lumea sufletească 'n desvoltare a ungurilor din Slovacia" („A szlovenszkói magyar serdülő lelkivilága") de dr. Eugen Krammer. „Pesti Hirlap" (11. VII) spune despre ele:

„Una dintre directivele redactorilor revistei a fost să cuprindă 'ntr'un sistem ideile pedagogice cari au făcut să progrese în vremea din urmă dincoace şi dincolo de graniţe teoriile şi practicile pedagogice. Dr. Jancsó Elemér arată 'n cartea sa ce e viabil în domeniul pedagogic (unguresc — n. tr.) din Ardeal, dar totodată ne avertizează să rămânem în cadrele realităţilor. Dr. Eugen Krammer ne arată 'n studiul său lumea sufletească a copiilor unguri din Slovacia".

•

Asociaţia de femei maghiare a Sfintei Coroane (nume hibrid sub care funcţionează nevestele celor ce fac în Ungaria politică legitimistă, burgistă) a editat o c lui Lajos Ivan: „Vieaţa litica regelui Carol al I („IV. Károly király élet politikája"). E recensa „Magyarság" din 14. VII cu stăruiri asupra încer lui Carol al IV-lea de a cu Marea Antantă pace rată. Gazeta budapestană că deşi autorul n'a tras această concluzie, totu se trage din toate ar sale: că Ungaria nu să se pună la remorca siunii germane.

•

Sub titlul „La Hongrie les relations internation a apărut deunăzi în Societăţii maghiare afacerile externe un mai mare despre relaţii gariei cu Liga Naţiunilor congresele interparlam şi cu alte organizaţii in ţionale, apoi despre revi despre chestiunea mino despre apărarea antiaer despre extrădare, despr stiţia internaţională, unificarea sistemului despre convenţiile inter nale ratificate de parlam unguresc, ş. a. asemene cruri. *De remarcat:* bibli fia dela urmă a scrierilor politică externă, de drep ternaţional sau de alte ocupări de felul acesta blicate în ungureşte sa vreo limbă străină de unguri. Bibliografia e de dr. Kertész János, ia colele şi studiile din poartă iscălitura public şi a personalităţilor cari rează dela război încoace discuţiile internaţionale Ungariei. Costul cărţii 8 (Cf. „Pesti Hirlap", 16.

Uneltirile iredentei maghiare în America

Un plebiscit printre slovacii din Statele-Unite. Cum a transformat unguroaica o casă românească în focar iredentist —

evizionismul unguresc a su- anul trecut în America o nă de înfrângeri cari l-au fă- de tot râsul. Am vorbit ade- i despre ele, şi e de ajuns eîmprospătăm în mintea ce- ilor cele două cazuri mai cu net: al babei iredentiste Fe- Sári, care se dusese în Ame- cu un film revizionism cu a frustrat fiscul american şi ins din pricina aceasta în , şi cazul dela Cleveland, Liga de protestare în con- zgonirilor de cetăţeni ma- i din Iugoslavia, înfiinţată ă fie un centru de propa- ă în contra Micii Înţelegeri todată să adune într'o ta- pe ungurii de stânga certaţi ortismul, a trebuit să-şi sus- e activitatea abia începută, că ungurii de stânga i-au it participanţii dela adunare erestre.

Noua ofensivă din America a iredentei maghiare

urma acestei păţanii ire- ungurească şi-a reorgani- gazeta „Szabadság" din Cle- nd, punând în fruntea ei un director, pe Petheő Pál des- are a mai fost vorba în co- le acestea, şi a cumpărat pe rii câtorva ziare americane, ă sprijinească acţiunea ce-a ut-o numitul Petheő ***pentru narea unui milion de liuri pe un memoriu prin se cere Ligii Naţiuni- evizuirea tratatului de dela Trianon.***

ua acţiune din America a ntei ungureşti se pare că ar mai mult succes decât cea nul trecut, dacă putem să m ceea ce arată gazetele estane: că s'au adunat acuma o sută de mii de uri pe memoriul revizionist it, şi că printre semnatari şi câteva personalităţi ame- mai de seamă.

La pândă după slovaci, şvabi, români şi croaţi

cum am arătat când am re- s în numerele noastre an- re ştirile ziarelor budape- referitoare la memoriul a- ***se caută să se obţină iuri şi dela slovacii, lii, românii şi şvabii din rica, cari au aparţinut ecut fostei monarhii au- ngare.***

spre iscălituri româ- date pe memoriul ta, nu s'a scris nimic acum în presa bu- stană. Şi e sigur că e va scrie nici în vii- Printre românii ame- i acţiunea aceasta sa- ă nu va prinde nici- ă.

Printre şvabi nu ştim deasemenea să fi 'nceput să prindă. Este la New-York un american Heydt, de sigur de origine nemţească din fosta monarhie austro-ungară, care agită revizionismul unguresc prin conferinţe şi prin tipărituri trimise cercurilor americane conducătoare. Despre alţi şvabi americani înhăitaţi cu iredenta maghiară n'am putut afla până acuma. ***In orice caz ar fi bine dacă ai noştri ar face cunoscut la germanii din America tratamentul asiatic ce-l au germanii în raiul hortist. Colecţia din anul trecut şi mai ales din anul acesta a „Gazetei Antirevizioniste" le poate furniza material suficient.***

Un plebiscit slovac

In schimb, aşa cel puţin se pare, acţiunea aceasta a iredentei ungureşti are succes la unii slovaci, la slovacii dela Liga slovacă, angajaţi de mai multă vreme, din pricina unor veleităţi nesatisfăcute, la uneltiri autonomiste în contra cehilor.

Gazeta budapestană „Uj Magyarság" a publicat în numărul său din 20 Iulie o corespondenţă din Cleveland (evident, dela redacţia iredentistei „Szabadság"), în care se arată că o gazetă slovacă din Passaic, „Slovenske Noviny", a publicat în n-rul al 21-lea un apel către slovacii americani, ca să-i răspundă dacă vor independenţa Slovaciei, dacă vor aplicarea desideratelor federaliste dela Pittsburg, sau dacă voiesc menţinerea Slovaciei în cadrele cehoslovace de astăzi. La acţiunea aceasta — spune corespondenţa lui „Uj Magyarság" — au aderat ziarele slovace „Hlas" din Cleveland, „Osadne Hlasy" din Chicago şi „Samostatnost" din Mac Keensport, cari toate dinpreună fac plebiscitul amintit printre cetitorii lor. Voturile se vor transpune de către cele patru redacţii la Liga slovacă.

Nu se cruţă nici bisericile!

Acelaşi ziar budapestan, „Uj Magyarság", a publicat la 18 Iulie o corespondenţă americană în care se arată că Ungaria a dăruit un steag unguresc bisericii „Riverside Church" din New-York, ***şi a fost aşezat în biserică în cadrul unei solemnităţi revizioniste.***

La biserica aceasta americană este de mai demult o statue a Sfintei Elisabeta a Ungariei, aşezată acolo în cinstea faptului că „Ungaria a salvat cultura apuseană de tătari şi de turci" (iarăşi povestea aceasta idioată şi mincinoasă; ar fi timpul să s'arate odată străinătăţii cum a salvat Bela al IV-lea cultura apuseană de tătari, dând bir cu fugiţii, în timp ce a lăsat să apere Ungaria vlădicii, dintre cari jumătate erau pe vremea aceea de neam românesc, şi să s'arate cum au apărat ungurii cultura apuseană de turci dupăce a pierit sămânţia românului Iancu Huniade).

Pretextând deci că exista deja un amestec unguresc la numita biserică din New-York, iredenta ungurească a trimis bisericii un steag maghiar. L-a predat bisericii ***prim-consulul unguresc de neam valah Gheorghe Ghika*** dela New-York, spunând (cităm din „Uj Magyarság"), că „a fost trimis tricolorul maghiar în semn de prietenie din ţara care a sângerat aproape total, şi care prin cruce s'a salvat nu numai pe sine ci şi pe alţii".

Isprăvile d-nei Petraşcu

Precum am mai arătat, Ungaria face mari jertfe ca să-i recâştige pentru hortism pe ungurii americani, şi una dintre apucăturile de cari se foloseşte este că organizează excursii în Ungaria ale acestor unguri, purtându-i pela barurile din Budapesta şi pela celelalte localuri de lux şi de corupţie din Ungaria, ca să se întoarcă în America cu impresia că raiul hortist e rai adevărat şi că lumea nu piere acolo de foame din pricina celor ce-o guvernează.

Cu excursioniştii veniţi în Ungaria zilele trecute, a fost adusă şi o doamnă care-i prezidenta societăţii unguriior protestanţi din America.

Iată ce ne spune despre ea ziarul budapestan „Magyarság", în numărul dela 18 Iulie:

Doamna aceasta, după numele-i de astăzi Mrs. Michael Smidt, e emigrată din Ungaria de 35 de ani, şi o chiema de-acasă Kovács Erzsébet. S'a măritat la New-York cu agentul de navigaţie ***Ioan Petrasko,*** care, devenind cetăţean american, şi-a luat numele de P. M. Smidt. Deşi e romano-catolică iar bărbatul său e greco-catolic, e prezidentă a ungurilor protestanţi. Face o mare propagandă pentru Ungaria, exploatând faptul că băiatul său şi-al d-lui P. M. Smidt, ofiţer în poliţia americană, a salvat într'un rând vieaţa lui Roosevelt, preşedintele republicii.

Cazul acesta se cuvine ţinut minte. Şi-acolo chiar, în America, unguroaica se dovedeşte 'n casele româneşti unealtă a iredentei, tot aşa ca în majoritatea căsătoriilor mixte contractate la noi.

Din trecutul graniţei arădane

UN EPISCOP de neam românesc la Cenad înainte de tătari

— BULCHU LAD DE BISERE

Este în istoria noastră veche o chestiune de mare importanţă ce deşi a fost semnalată de câteva ori, a rămas până azi necercetată: contribuţia ce-am dat-o la încreştinarea şi europenizarea ungurilor şi la 'ntemeierea, terminată foarte târziu, a statului lor. Fără prezenţa noastră între Carpaţi şi Tisa şi a slavilor în Panonia, ar fi inexplicabilă civilizarea acestui popor în măsura ca să fi dat un stat cum l-au dat, conchide în Istoria Românilor din Ardeal şi Ungaria, vol. I, d. prof. Iorga. Şi mai 'nainte Ghenadie Enăceanu[1]) atrăsese atenţia că încreştinarea ungurilor nu se poate închipui fără o contribuţie a autohtonilor români, chestiune pusă ipotetic şi de d. dr. G. Ciuhandu, într'o conferinţă publicată în „Tribuna Poporului".[2]) Semnalări similare cred că se mai găsesc şi în alte părţi, şi este dar de ne 'nţeles cum o asemenea problemă a putut fi lăsată cu totului necercetată, când dupăcum s'a putut vedea dintr'un studiu ce l-am publicat anul trecut despre urmele româneşti din Panonia în revista arădană „Hotarul", şi dupăcum se va vedea din exemplul tratat în rândurile acestea, ea ne rezervă lucruri din cele mai interesante

Cercetările noastre au dus la descoperirea câtorva foarte importante feţe bisericeşti ale Ungariei medievale ce trebue să ni le revendicăm: un cardinal, întâiul la unguri, doi mitropoliţi (anteriori lui Nicolae Valahul) vreo duzină de episcopi, etc. Dintre toţi aştia cel mai important, pentru dovada ce o face că smulgerea lor dela sânul bisericii străbune nu s'a putut întâmpla total, este Bulchu Lad de Bizere, din familia strălucită a Lădeştilor depe Murăşul arădan, dintre cari s'a recrutat cu mult înainte de Mihai Viteazul un comandant — să-i zicem iredentist după definiţia de astăzi — trecut „ca un trădător" în oastea Munteniei.

Bulciu (sau poate Bulcu) Ladu de Bizere a fost episcop catolic, dela 1229 până la 1242, al fostei capitale dela Cenad (numit mai înainte şi chiar şi în unele diplome din vremea lui Bulciu MURĂŞANA) a ţării româneşti a lui Ohtin, cunoscutul Ohtun sau Ahtum din cronica lui Annonimus. Fusese pela 1221 prepozit, adică un fel de vlădică onorific la mânăstirea dela Raab, şi încredinţat de Papa să judece în nişte pro-

[1]) Creştinismul în Dacia şi creştinarea Românilor, 1875. p. 134 reg.

[2]) Increştinarea ungurilor, ducatele din stânga Dunării, ritul răsăritean, — foileton continuativ în Trib. Pop." 1903.

de episcopi, etc. Dintre toţi ace- cese dintre mânăstirile de dincolo de Dunărea maghiară. In anii 1228 şi 1229 a fost în aceeaşi calitate de prepozit cancelar al curţii regeşti. La 1229 l-au făcut episcop de Cenad, unde a stat până 'n zilele tătarilor. La începutul acestei păstoriri i s'au dat încredinţări ce dovedesc că era om cu multă trecere şi la Vatican şi în ţară; la 1231 i s'a dat să cerceteze temeiurile invocate de Ungaria pentru canonicizarea fostului arhiepiscop Luca al Strigoniului; în anul următor a fost însărcinat să readucă la biserica catolică pe episcopii de Alba-bulgărească şi de Branicevo.

De-aci înainte se pare că Bulciu Ladu şi-a văzut mai mult de eparhia sa pe atunci în cea mai mare parte românească, depe Murăşul cenădanl. La 1236 a ajuns însă de-odată nu numai în discuţia obştească din Ungaria ci şi a Vaticanului, printr'un fapt asupra căruia se cuvine să se stăruie.

La Bizere, localitate astăzi dispărută din vecinătatea Sâmbătenilor depe Murăşul arădan, tendenţios identificată de Márky, Juhász şi alţii pe locul Glogovăţului unde era Orodul, pe care aceiaşi voiau să-l identifice cu Aradul, era o mânăstire care apare întâia dată 'n documente, ca beneficiară a unei concesii de transporturi de sare pe Mureş, prin urmare ca mânăstire catolică protejată de stat, la 1183. La 1236 Episcopul Ladu o revendică abatelui dela Bizere în virtutea dreptului de patronat al familiei sale, ceea ce dacă se dovedeşte că vlădica Ladu era de origine românească, înseamnă că şi mânăstirea dela Bizere a strămoşilor săi a fost înainte de 1183 de-a noastră, aşa cum au fost şi alte mânăstiri arădane din vremea de-atunci. Abatele a făcut opoziţie. Vaticanul a 'ncercat să împace şi capra şi varza dându-le drepturi egale, şi istoricii maghiari cari întrevedeau înainte de-a fi revendicat românii pe acest episcop legăturile sale etnice şi concluziile ce decurg pentru caracterul etnic şi confesional al ţinutului, vreau să motiveze această opoziţie a abatelui şi această judecată a Sfântului Scaun cu lipsa de temei a pretenţiei Vlădicii, care nu putea avea drepturi strămoşeşti la Bizere dacă era originar, dupăcum îl arată dânşii, din părţile Balatonului. La sentinţa aceasta a Vaticanului vlădica Ladu a răspuns într'un chip care dovedeşte că catolicismul său n'avea cele mai adânci rădăcini, şi că era în stare să şi-l sacrifice când e vorba de legăturile cu-ai săi şi 'n consecinţă cu neamul său. Intr'o bună zi a apărut cu oaste înaintea mânăstirii strămoşilor săi, a luat-o cu asalt omorînd pe abate şi punând în lanţuri pe cei 32

(Continuare în pagina IV-a)

Tot românul de bine citeşte ziarul

UNIVERSUL

CELE DIN URMĂ ŞTIRI DIN LUMEA INTREAGĂ

Cel mai mare ziar românesc

Un episcop de neam românesc la Cenad înainte de tătari

— *Bulchu Lad de Bisere* —

(Continuare din pagina III-a)

de călugări şi pe oaspeţii ce erau în mănăstire, şi a pus abate peste ea pe-o rudă a sa, pe călugărul Cornel. Auzind de această ispravă Papa i-a dat poruncă să elibereze pe călugării arestaţi, iar dânsul să vină imediat înaintea sa. Bulciu nu s'a executat decât în parte, eliberând pe călugări, pentruca peste o lună să-şi trimită din nou armata asupra mănăstirii. Urmarea noului asalt, cu ocazia căruia s'a omorît o slugă şi s'au rănit nişte călugări, a fost că Papa a excomunicat pe vlădică şi pe abatele Cornel pus de el, şi a dat poruncă vlădicilor de Orade, Tihany şi Ercs, să publice excomunicarea în tot ţinutul, cu clopote şi lumini în fiecare Duminecă şi sărbătoare, şi prinzând atât pe vlădică cât şi pe ceilalţi tovarăşi ai săi oriunde s'ar ivi. Excomunicarea n'a fost însă proclamată deoarece Bulciu Ladu avea mari proptele în ţară; înlocuitorul cu titlu de coadjutor trimis la 1238 nu l-a putut înlătura deasemenea, pentrucă la 1241 vlădica mai era încă în scaun şi locotenentul n'apăruse încă la Cenad.

Războiul acesta cu Vaticanul ar fi avut cine ştie ce urmări, dacă nu se ivea o chestiune şi mai gravă decât această rebeliune a unui vlădică pentru fosta mănăstire românească a strămoşilor săi: năvălirea tătarilor. Vlădica Ladu, bătrân, bolnav şi cu vederea aproape pierdută încă depe la 1236, a plecat cu oaste bănăţeană adunată de moşierul bănăţean Boreja pe care un istoric îl numeşte Barchen, deci Barcean, în contra tătarilor plecaţi dela Muhi spre Buda. Pe drum, între Dunăre şi Tisa, au dat peste ei cumanii ce fugeau de unguri, şi vlădica a scăpat printr'o simplă întâmplare, pentruca apoi să i se piardă urma, nu se ştie unde, pentru totdeauna.

*

S'a încercat după cum am mai spus, să se tăgăduească legăturile lui Ladu cu Bizerea, pentrucă ar fi originar de dincolo de Dunărea maghiară. Motivul e lesne de ghicit: Lădeştii dela Bizerea inexisitenţi în chip semnificativ atât în Magyar Családok a lui Pesthi cât şi în Magyar Nemzetségek a lui Karácsonyi, erau atât de români încât un vestit comandant dintre ei din vremea lui Huniade calificat pentru fapta sa trădător de ţară, a trecut în oastea ţării Româneşti[3]). Se dovedea acest rebelul un vlădică român, iar mănăstirea-i strămoşească o mănăstire românească, când istoriografia maghiară ne ştie şi la Arad ca şi aiurea în Dacia, veniţi prin secolul al 14-lea de dincolo de Dunăre.

Originea panoniană a lui Bulciu Ladu s'ar dovedi printr'o diplomă dela 1258 — posterioară lui Bulciu — a trei rude ale sale care vând o moară din Vesprem episcopului de acolo Salandus.

Evident că nu putem avea nici un interes să anulăm legăturile acestei importante familii româneşti cu Panonia, ţară care a mai avut şi alte legături româneşti cu ţinutul arădan şi era locuită pe vremea apariţiei ungurilor de „păstori romani" (v. Xenopol, Ist. Rom. II.) iar pe vremea lui Bulciu Ladu era încă plină de urme româneşti (Salandus din diploma citată poate să fie încă una). Cu acelaşi drept însă istoricii maghiari puteau să mute pe urmaşii neamului lui Bulciu Ladu şi în altă parte, unde-i găseşte între 1258—1383 Revai Lex., v. 12 p. 414: la Sajolad, pe graniţa maghiaro-cehoslovacă dintre Dunăre şi Tisa, în ţinutul locuit după cercetările noastre de urmaşi ai românilor plecaţi din regiunea Aradului înainte de tătari. Noi susţinem totuşi că argumentul decisiv cu privire la locul de obârşie al acestui vajnic vlădică îl formează pretenţia de moştenire ce a ridicat-o cu privire la mănăstirea dela Bizere. Pretenţia aceasta o legitimează un fapt ce poate fi dovedit mereu până la apariţia turcilor la Mureş; prezenţa stăpânitoare a Lădeştilor în Bizere. Dacă veneau aceşti Ladu de Bizere în dispăruta localitate de lângă Arad atunci când a venit ruda lor în fruntea eparhiei cenădane, vlădica Bulciu Ladu nu putea formula, la mai mult de 50 de ani dela întemeierea mănăstirii, care în acest caz se presupune c'a fost intemeiată şi nu catolicizată la 1183, o pretenţie pe care dacă nu existau documente fundaţionale, o deziceau toţi bătrânii din ţinut şi toţi bătrânii din înaltul cler al Ungariei.

Concluzia este deci:

Vlădica Bulciu Ladu a fost din neamul Lădeştilor dela Bizere, a fost român, şi mănăstirea sa strămoşească n'a putut fi înainte de 1183 decât românească.

•

(Bibliografie: Dr. Koloman Juhász: Die Stifte der Tschanader Diezese im Mittelalter 6, 17, 30, 43—44; Idem: Das Tschanad-Temesvarer Bistum im frühen Mittelalter, 132 seq; Soros: Az elenyeszett bencésmonostorok, 439-441; Theiner, Monum. Hung. I, 138, 144, 149—150, 158, 163, 177; Cod. dipl. Árpad. II, 42—46, VII, 10, Monum, Romana Episcopatus Vespramiensis I. 103, 105, 108—109, Borovszky, Csanád m. tört. I, 59—62; Szentkláray, Temes m. tört. 271—2. Rogerius, Carmen Miserabile).

[3]) Iorga, Ist. Rom. din. Ung. I. 101 şi nota; Doc. Hurmuz, XV, p, 647, 652—3, no. DLIII.

Patriarhal sadea, adecă ca pe vremea lui Verbőczy

Semioficiosul guvernului unguresc, „Budapesti Hirlap", a reprodus în numărul dela 13 Iulie crt. un articol al lui „Times" despre „Căminul maghiar", în care se spun între altele următoarele:

„Dispoziţia poporului maghiar începe de-o vreme încoace să se schimbe. Modificarea tratatului de pace dela Trianon rămâne, nu-i vorbă, punctul principal al programului iiecărui guvern .maghiar, şi în piaţa principală a fiecărui oraş se află urna cu ţărână din ţinuturile deslipite iar steagurile scoborîte la jumătatea prăjinii îşi fâlfâie protestarea în contra îmbucătăţirii regatului maghiar, dar chiar dacă lipseşte împăcarea cu situaţia nedemnă (? — n. tr.) creată prin tratatul deta Trianon, ***amărăciunea faţişă pentru cele întâmplate e de altă parte mai puţină.***"

E vorba apoi de „demnitatea" cu care suportă Ungaria lovitura sorţii, de „admiraţia" ungurilor pentru englezi, şi pe urmă (în sfârşit!) despre relaţia dintre ţăranii maghiari şi dintre latifundiari.

Cităm:

„Raporturile dintre proprietarul unguresc de pământ şi dintre muncitorii săi sunt mai de grabă patriarhale, au un caracter feudal, şi chiar şi 'n grelele zile de astăzi dăinue între ei spiritul unei strânse solidarităţi. Acestui lucru i se poate atribui că proprietarii de pământ şi-au pus la răcoare scumpele maşini agricole şi îşi lucrează pământul cu mâna, numai ca să poată da de lucru şomerilor".

Precum se vede, articolul din „Times" (dacă citatul nu e falsificat) este mai mult decât binevoitor latifundiarilor cari ţin în cea mai cruntă iobăgie peste trei milioane de săteni ce n'au o palmă de pământ. Nu li se zice latifundiari ci proprietari de pământ. Se recunoaşte că-s feudali, dar se dă acestui cuvânt un alt înţeles decât cel ce-l are: ca şi cum ar însemna solidaritate, şi incă strânsă, strânsă rău de tot, între domnii de pământ şi între iobagi. Şi se merge pân'acolo cu lăudarea latifundiarilor, încât li se buie mărinimia de a-şi maşinile scumpe să se nească, pentruca să poa de lucru la cât mai mul meri.

Coarda asta am mai au noi. In discuţia ce s'a în astă toamnă şi astă iarn presa maghiară despre sitatea unei reforme ag s'a combătut mereu ref agrară cu argumentul că li s'ar da ţăranilor pămâ pieri de foame, pe câtă v latifundiile pot să asi muncă şi existenţă unui de proletari cu mult mai decât al celor ce s'ar împroprietări.

In citatul de mai sus articolul marei gazete lo neze (repetăm: dacă e e revine acelaşi argument care contele Iuliu Károly căutat să combată pe ce pledau astă toamnă şi iarnă pentru reforma ag Aşa că nu e greu de sursa laudelor acestora „proprietarilor de pământ" singura ţară unde mai dă — mai mult şi decât în glia — feudalismul.

GURA PĂCĂTOSULUI

„Ungurii din Ardeal se spores mult mai tare decât ce din Ungaria"

N'a putut să scape atenţiei nimănui dintre cetitorii noştri tâlcul din cale afară de grav pentru Ungaria al statisticii ce-am reprodus-o acum săptămâna după „Pesti Hirlap": a mişcării populaţiei Ungariei din primul sfert al anului acestuia. Precum a arătat-o după date oficiale însuşi oficiosul Ligii Revizioniste, ***sporul natural al Ungariei e aproape de cinci ori mai mic decât al României,*** şi scade din an în an, încât a ajuns în luna Martie a anului acestuia să fie de abia 3.4 la mia de locuitori, faţă de 8.2 la mia de locuitori, cât fusese în Martie 1934. Constatarea aceasta nu face decât s'o agraveze cealaltă constatare a statisticii ungureşti: că mortalitatea copiilor e cu mult mai mică în Ungaria decât în România. Rezultă din aceasta că epidemia avorturilor şi-a ferelii de zămisliri progresează în Ungaria într'un chip spăimântător, care nu degeaba a alarmat aşa de tare cercurile oficiale încât s'au apucat să ia în studiu alcătuirea unei legi de combatere.

Despre proiectul acesta de lege neajuns să fi întocmit am mai vorbit în coloanele noastre, arătând că oficialitatea se gândeşte să lecuiască boala cu leacuri popeşti, cu sfaturi depe amvon, în loc să caute legăturile ce sunt între lipsa naşterilor şi între lipsa unei ***reforme agrare,*** care nu poate fi lăsată neprivită 'n faţă atunci când se constată că din sporul populaţiei unei ţări în cea mai mare parte de ţărani, sporul ruralilor e abia de 51 la sută.

Revenim astăzi asupra legăturii acesteia dintre iobăgia latifundiilor şi dintre descreşterea alarmantă a sporului natural al Ungariei, pentrucă la sfârşitul unei ştiri din „Magyarság" dela 20 Iulie referitoare la înfiinţarea despre care vorbim în altă parte a şcoli viticole şi horticole gureşti la Ciumbrud, în p Aiudului, s'a făcut o co tare ce nu trebue lăsată semnalată.

„Pesti Hirlap" arată în colul său despre mişcar populaţiei Ungariei, că sp natural al României e apr de 5 ori mai mare ca a iului hortist.

Iar „Magyarság" îşi în ştirea despre deschiderea dela Ciumbrud spunând ungurii din Ardeal dove prin înfiinţarea şcolii ace (a treia şcoală practică au), că sunt oameni cari şliu acomoda împrejurăr oameni de vieaţă, ceea ce dovedeşte şi faptul că ***se resc mult mai mult d ungurii din Ungaria „ lată".***

Ei bine! Dacă legătura tre iobăgia latifundiilor şi tre descreşterea alarman sporului natural al Ungar un fapt indiscutabil, e to de indiscutabil că şi sporul tural al Ungurilor dela mai mare decât al fraţilor din Ungaria, are o strânsă gătură cu traiul mai bun au ungurii aici — mai între altele, din cauza re mei agrare, — şi prin urm învinuirile ce se aduc tr mentului minorităţii magh dela noi sunt o blestem minciună.

PENTRU COPIII DV.
cele mai bune publicaţiuni sunt:
UNIVERSUL COPIILOR
care apare regulat in culori
in fiecare Miercuri
şi
CEI „TREI CERCETAŞI
publicaţie de aventuri extraordinare,
care apare in fiecare Sâmbătă

Spionii ungureşti dela Arad

— Se 'ncep procesele celor opt şerpi din sân. Cine-s spionii şi ce informaţii dedeau Ungariei. O pustă Janka pe graniţa dela Sân-Mărtin —

erviciul de siguranţă din
d de sub isteaţa conducere
lui Take Ciorăscu urmă-
zi de zi de doi ani în-
ce o bandă de opt spioni
iabei şi ai Seghedinului
perau prin părţile noastre
ai cu seamă la Arad, şi
primăvară i-a prins pe
în laţ, fără prea multe di-
iăţi şi fără vreo vâlvă,
tându-i în scopul acesta
Mai, delaolaltă cu are-
i ce se găbuesc obişnuit
iua aceasta pentru preve-
a agitaţiilor comuniste.
pionii fuseseră lăsaţi atâta
în pace de-o parte pen-
a să se poată afla tot ce
au, iar de altă parte pen-
ă lucrând fiecare dintre
parte, descoperirea unuia
nte de a-i descoperi pe
ar fi uşurat dispariţia ce-
lţi.
nda e astăzi de aproape
luni împlinite în arestul
hetului din Arad, cu in-
cţia terminată, cu data ju-
decăţii fixată, aşa că se poate vorbi despre ea.

Se 'ncepe judecata

Procesul unuia dintre cei opt spioni, al funcţionarului particular Victor Probst, mahăr la societatea sportivă SGA a faimosului Zima Tibor, s'a şi început, dar la cererea acuzatului de a se cita ca martori câţiva comandanţi din garnizoana Arad pentruca să declare dacă ştirile furnizate de el Ungariei formează un secret militar sau ba, a fost amânat pe ziua de 7 August. Intâia desbatere a procesului său a avut loc Luni. La 1 August vine în desbatere al doilea proces: al spionului Kovács.

Se judecă cei mai mulţi dintre ei separat, din pricină că lucrau — precum am mai spus — fiecare aparte, pentruca serviciile ungureşti de spionaj să le poată controla informaţiile.

Cine-s cei opt spioni

el al cărui proces a fost
intâiul pe ordinea de zi
ibunalului, mai sus amin-
Victor Probst, e născut
895 în Arad, e domiciliat
Arad în strada Turnului
5, e romano-catolic, face
iuncţionarul particular şi e
ducător la deochiata so-
ate sportivă ungurească
A (ATE), la sediul căreia
Piaţa Avram Iancu 21 îi
eau dela serviciul de spio-
din Ungaria scrisorile cu
rucţii, pe numele fictiv
u Moldovan.

ovács Iosif, cel care se
judeca la 1 August, locu-
în Arad, strada Petru Ra-
18, e născut la 1887 în
e romano-catolic, se de-
ă calfă de comerciant şi
angajat acum în urmă la
rica de zahăr. Lucra cu
hedinul. A fost achiziţio-
de un vestit agent dela
hedin al spionajului ungu-
c, de Paul Kaiser, frate al
estei unui ceferist Vancea
e locueşte în aceeaşi curte
Iosif Kovács. Vom stărui
i încolo mai mult asupra
eraţiilor acestui Kovács, pen-
că trebue tras învăţ din pă-
ia bietului ceferist de care
onii Seghedinului s'au fo-
it fără ca dânsul să ştie
a.

Al treilea din bandă, acesta
stit îndeajuns pentrucă s'a
i vorbit despre el, în urma
lidarizării cu dânsul a şo-
ilor minoritari dela primă-
cari şi-au rupt demonstra-
în public insigniile româ-
şti dela chipie, e şoferul
la autobusele municipale
dalbert Fassanok. Şvab
de origine, dela Aletea, acesta e născut la 1894, locueşte în Arad în strada Dosoftei no. 9 din cartierul Micălaca Nouă, ***unde şi-a făcut o casă din banii căpătaţi din Ungaria,*** a fost mai înainte agent clasa I-a la inspectoratul de siguranţă din Timişoara (se laudă că 'n calitatea aceasta a ţinut sub observaţie pe episcopul iredentist Glattfelder pe care autorităţile româneşti l-au expulzat în Ungaria), şi dela 1931 era în slujbă la autobusele primăriei din Arad, ***fără ca să fi avut cetăţenia.***

Al patrulea, **Anton Csiszár,** e mult prea faimos în Arad. ***Şarpele acesta e fostul inspector dela căile ferate române din Arad, care dimpreună cu o bandă întreagă de ceferişti minoritari a comis vestitele fraude dela CFR din Arad, cifrate de experţii căilor ferate la peste 90 de milioane de lei.*** A fost condamnat pentru potlogăriile sale la doi ani închisoare, şi abia ieşit din puşcărie s'a şi grăbit să se pună 'n slujba spionajului maghiar, achiziţionat pentru treaba asta de un şvab din Aletea (poate acelaşi care l-a achiziţionat pe Fassanok). Locuia în strada Malul Murăşului 51 din comuna Murăşel, şi îi venea plata trădării cu poşta, dela Curtici, Macea sau Sân-Mărtin, pe numele crâşmarului Alexandru Sommer din Murăşel la care avea pe baza aceasta cont deschis ca să bea cât îi place.

Ceilalţi trei spioni vor fi probabil judecaţi împreună, deoarece lucrau cam laolaltă. Al patrulea şi ultimul le era complice: îi trecea peste graniţă şi de-acolo 'napoi, şi tot el le trimitea prin poştă dela Curtici, dela Macea sau dela Sân-Mărtin plata spionajului, ca să nu se bage de seamă. Despre acest Franz Müllek vom vorbi separat.

Din grupul acesta pe care-l trecea clandestin peste graniţă Müllek, fac parte următorii:

Unger Ludovic, de 35 de ani, născut în Arad, domiciliat în Arad, în strada Miron Costin No. 4, era acum în urmă angajat la uzinele „Astra", a făcut armata în poliţia militară maghiară, după război s'a înrolat în armata colonială franceză (probabil trimis acolo de armata maghiară ca să-l pregătească pentru isprăvi de ale ei), apoi întors la Arad făcea pe şomerul şi conducea contrabandiştii peste frontieră. Cu prilejul arestării dela 1 Mai a încercat să fugă, şi a fost prins de agenţii siguranţei după o goană peripeţioasă. Lucra cu serviciul de spionaj dela Ceaba.

Kocsik Ştefan, a fost achiziţionat pe seama serviciului de spionaj dela Ceaba de Ludovic Unger. E născut la Pecica la 1887, a fost calfă de zidar, iar acuma are în strada Miron Costin 28—30 o băcănie.

Iosif Kurázs, locuieşte în Timişoara, în strada Urseni 10, şi e de fel din Sân-Nicolaul-Mare; face pe birjarul dar se îndeletniceşte cu contrabande din Ungaria, din care cauză a fost condamnat de Consiliul de război din Timişoara în două rânduri: în anul 1929 la 20 de zile închisoare, iar acum doi ani la 9 luni. Lucra cu Ceaba, uneori prin Unger dela Arad.

O pustă Janka pe graniţa arădană

Pe-aceşti trei din urmă îi trecea în Ungaria, ca să-şi dea rapoartele şi să ia instrucţii, mai sus amintitul ***Franz Müllek*** dela Sân-Mărtin, al optulea dintre arestaţii dela parchetul din Arad. Tot el primea pe seama lor preţul trădării, şi pentruca să nu se bage de seamă transmitea banii pe adresa lor dela oficiile poştale româneşti din raza Curticiului. Fiindcă lui Anton Csiszár, fostul inspector de C. F. R., îi veneau banii tot pe calea aceasta, e de 'nţeles că şi Csiszár sta în legături cu dânsul. Tot astfel poate şi şoferul dela primărie Fassanok, care a trecut în mai multe rânduri în Ungaria.

Müllek are în Ungaria un cumnat, pe Tony Kornmacher, administrator al conacului (hodăii) şi-al moşiei depe graniţa dela Leucuşaz a moşierului Vörös. Conacul şi moşia acestui Vörös sunt tocmai pe graniţă, lângă hotarul Sân-Mărtinului. Dincoace de graniţă, în miezuină cu via depe moşia din Ungaria a lui Vörös, este o moşie cu un conac, pe care Franz Müllek a luat-o ca s'o lucreze în parte. A luat-o, după cum e de sine înţeles, pus la cale de cei din Ungaria, pentruca să organizeze peste moşia aceasta o trecătoare clandestină pe seama spionilor.

La conacul lui Franz Müllek e instalat grajdul plutonului de grăniceri dela Curtici. Aceasta nu l-a împiedecat pe Müllek să transforme conacul într'o pustă Janka. Era acolo grajdul grănicerilor, dar când s'a făcut percheziţie la conac, se afla acolo numai un soldat de neam unguresc, Pataki.

Trecerea spionilor peste graniţă se făcea astfel:

Dintr'un nuc depe moşia din Ungaria a lui Vörös, cumnatul lui Müllek, Tony Kornmacher, observa dacă grănicerii români sunt sau nu de rond pe graniţa dintre via lui Vörös şi moşia lui Müllek, şi dacă vedea că trecerea nu e păzită, trecea la Müllek şi-i dădea de ştire că vor veni la noapte spionii cutare ca să-i treacă în Ungaria. Spionii îşi făceau apoi apariţia, se ascundeau în grâu sau porumbişte, şi când observatorul din nucul depe moşia lui Vörös făcea semn că grănicerii nu-s prin partea locului, treceau şanţul graniţei (fost cândva pârâiaş) şi se aflau în via lui Vörös din Ungaria, unde şi dacă-i zărea cineva nu-i putea şti că-s din România. Müllek îi conducea în persoană şi stătea la conacul cumnatului său până când se 'ntorceau dela Ciaba, apoi îi trecea înapoi în România.

Operaţiile spionilor

Victor Probst, precum s'a văzut, primea istrucţiile prin scrisori, pe numele fictiv Petru Moldovan, la sediul clubului sportiv SGA. Neexistând un membru cu numele Moldovan la club, normal era să se restituie scrisoarea factorului poştal. Nu se întâmpla însă aşa. Scrisoarile se puneau pe tabla dela poartă, şi le lua de-acolo Probst.

I s'au cerut informaţii despre instr. preregimentară, despre unităţile din Arad, despre comandanţi, şi deasemenea **despre fruntaşii români civili din Arad căsătoriţi cu unguroaice sau ungurizate şi despre slăbiciunile lor.**

La interogator a recunoscut că l-a achiziţionat pentru serviciul de spionaj dela Seghedin spionul Harangozo, cel din din procesul spioanei Vass Ana care a fost expulzat dupăce şi-a făcut anul de temniţă.

Kovács Iosif locueşte în aceeaş curte cu frânarul Vancea, al cărui cumnat dela Seghedin, Paul Kayser, e mahăr la centrul de spionaj al Seghedinului (la el se concentrează rapoartele din raza Aradului). A ajuns în legătură cu Seghedinul prin Kayser acesta. Ii soseau scrisorile pe adresa surorii lui Kayser, măritată Vancea; când venea factorul cu ele, Kovács mergea la sora lui Kayser şi după ce ea le citea şi le punea la o parte, le şterpelea şi acasă le developa. Rapoartele şi le trimitea prin scrisori familiare, ale surorii sale măritată cu cârciumarul din Arad Dupak, sau ale surorii lui Kayser; el se oferea să le ducă la poştă şi le ducea după ce scria printre rânduri cu cerneală simpatică.

I s'au cerut şi a dat informaţii despre situaţia uzinelor „Astra", a gării, a depoului de locomotive, a companiei de c. f., etc.

A fost arestat la graniţă când se întorcea din Ungaria, unde a fost chemat de Kayser ca să dea rapoarte şi să ia instrucţii.

Se crede — ni s'a spus — că ungurii au aflat, însă tardiv, despre ceea ce îl aştepta. O tutungioaică din Arad, d-na Wild, la care e angajată o altă Dupak, măritată cu funcţionarul Agoston dela depoul CFR. din Arad, a plecat după descinderea dela Kovács la Bătania, cu permisie de trecere a frontierei pentru trei zile.

Adalbert Fossanok, şoferul dela primăria din Arad, s'a dovedit un spion dintre cei mai periculoşi. I s'au cerut informaţii nu numai despre garnizoana din Arad ci şi despre cele din Bănat şi din alte localităţi, şi cei dela Ceaba îl lăudau că i se dovedesc informaţiile exacte. In Octomvrie anul trecut, când erau temeri de un război din pricina atentatului dela Marsilia, i s'au cerut informaţii despre „o eventuală mobilizare de probă".

La interogator a răspuns că a primit fără ezitare propunerea ce i s'a făcut ca să între 'n legături cu serviciul de spionaj dela Ceaba, iar într'un raport spune următoarele:

„Mă bucur că pot îndeplini spre mulţumirea Dv. cele ce-mi încredinţaţi, mă face fericit şi aceea că ştiu că şi munca mea, care deşi e mică faţă de sforţările pe cari în general le faceţi dincolo, şi care după credinţa mea nemărginită, mai de vreme sau mai târziu tot va veni timpul când va reînvia patria noastră călcată de nenorociri."

Ludovic Unger a informat pe cei dela Ceaba despre aeroport, despre uzinele „Astra", despre schimbaşi, despre mutări de ofiţeri, etc., şi avea atribuţia să achiziţioneze spioni şi să urmărească pe informatorii autorităţilor româneşti. S'a găsit la el material pentru scrisori secrete şi hârtii compromiţătoare.

(Continuare în pag. VIII)

ŞTIRI ŞI SPICUIRI

Din cauză că furtuna ce s'a deslănţuit la Arad Vineri a fost săptămâna a provocat o întrerupere a curentului electric în centrul oraşului vreme de 24 de ceasuri, ziarele arădane n'au putut apărea la 20 Iulie regulat, şi de neajunsul aceasta a suferit într'o oarecare măsură şi ziarul nostru. Intreruperea curentului ne-a apucat tocmai când se terminase tipărirea tirajului pentru celelalte localităţi, aşa că am rămas cu tirajul abonaţilor din Arad netipărit. O parte dintre exemplarele abonaţilor din Arad am putut-o tipări numai Sâmbătă seara iar cealaltă Luni dimineaţa, aşa că unii dintre cetitorii din Arad n'au putut avea gazeta pe Dumineca. Le cerem să treacă cu vederea această zăbavă, pricinuită de-un caz de forţă majoră.

*

In Ungaria s'a început de vreo două săptămâni o specula alarmantă cu articolele de prima necesitate şi cu unele fabricate.

Imediat guvernul a luat măsuri, punându-le 'n vedere speculanţilor pedepse dela 2 la 5 ani închisoare.

La noi, deşi la unele articole specula a atins proporţii îngrozitoare, şi deşi o fac nişte negustori şi industriaşi străini cari s'au dovedit mereu duşmani ai ţării româneşti, nu se ia nicio măsură. Aveam până acuma faima că suntem o ţară unde se poate trăi înzecit mai ieftin şi mai bine decât în raiul revizioniştilor, şi uneltele negustoreşti şi industriale ce le are la noi revizionismul au reuşit acum să ne spulbere acest renume, şi să provoace artificial la lumea nevoiaşă din ţară o stare de spirit care nu e de dorit. Iar guvernanţii continuă să nu vadă şi să nu ia măsurile de cuviinţă.

Dacă măsurile ce le-a luat săptămâna trecută Franţa pentru ieftenirea traiului nu le dau la ai noştri de gândit, ar putea să le dea măcar măsurile luate de Ungaria, căreia speculanţii dela noi îi sunt nu de azi de ieri unelte.

*

Rabinul Simion Bransch din Baia-Mare desminte prin „Ellenzék" dela 21 Iulie crt., că a fost arestat dimpreună cu fiul său pentru o contrabandă. Au fost — glăsuieşte desmintirea rabinului — numai aduşi la poliţie ca informatori.

Dacă rabinul respectă aşa legile ţării, la ce ne putem aştepta dela credincioşii săi?

*

In acelaşi număr al ziarului clujean „Ellenzék" se publică o reclamă scandaloasă. ***„Trei săptămâni de vindecare la Budapesta"***, — aşa e 'ntitulată reclama, şi se spune în ea că „Ellenzék" organizează călătorii ***„de vindecare"*** la Budapesta cu 12.300 de lei de cap de ungur.

Să trecem peste boicotul ce-l constitue reclama aceasta la adresa României şi-a staţiunilor sale balneare, şi să ne oprim numai la cuvintele ce le-am subliniat ale scandaloasei reclame. Ce vindecare făgăduieşte „Ellenzék" excursioniştilor săi? Nu e greu de ghicit. Dat fiind, mai ales, că se organizează această călătorie „tămăduitoare" în vederea săptămânii iredentiste a Sfântului Ştefan!

*

Intre sumedenia de ziarişti maghiari cari fac la Bucureşti uneltiri şi parale, era până ieri săptămâna şi unul Mikes Imre, vestit pentru îndrăznelile la cari se deda prin „Brassói Lapok" şi prin „Bukaresti Lapok", şi mai ales printr'o carte iredentistă intitulată „Drumul Ardealului dela Ungaria Mare la România Mare".

Numitul a fost în sfârşit arestat Joi a fost săptămâna, iar ieri săptămâna a fost asvârlit peste graniţă în Ungaria, dupăcum ne informează în n-rul din 22 Iulie oficiosul partidului maghiar „Keleti Ujság".

*

La Tăşnad, în Sălaj, precum anunţă ziarul budapestan „Magyarság" din 18 crt., a fost arestat un ungur în vârstă de 55 de ani, Carol Fehér, pentrucă s'au găsit la el steaguri ungureşti şi cărţi iredentiste.

*

Un director de liceu din Ungaria, Casian Mattyasovszky, a fost omorît acum câteva luni de valetul său cu care avusese legături homosexuale. Procesul ucigaşului s'a judecat acum câteva zile la Budapesta şi anume în şedinţe secrete. Ziarelor li s'a interzis să scrie ceva despre motivele omorului, adecă despre homosexualitatea călugărului; în schimb publică laudele cele mai mari despre calităţile lui... pedagogice.

*

Din Uniunea scriitorilor germani au fost daţi afară săptămâna trecută 1625 de membri, pentrucă sunt de origine neariană (adecă evrei).

*

Comisarul sovietic pentru afacerile externe, Litvinof, a anuţat că va vizita 'n Septemvrie Bucureştii.

*

Publicaţia arădană „Kimondom" arată în numărul său dela 25 Iulie crt. că romanul antiromânesc „Zátony" al faimosului Lorant Daday alias Székely Mozes (cel condamnat de Consiliul de război din Cluj şi apărat în felul scandalos ştiut de preşedintele Pen-Clubului românesc Victor Eftimiu) a apărut la Budapesta prin intervenţia personală a prim-ministrului maghiar depe vremea aceea Ştefan Bethlen, care a trimis la editorul evreu care l-a editat pe doi consilieri ministeriali, ca să spună că-i dorinţa sa expresă ca să-l tipărească.

Pentru ca să putem judeca bine gestul lui Ştefan Bethlen, trebue să adăugăm că în romanul „Zátony" se aduc insulte M. Sale Reginei Maria.

*

La Marghita, pe graniţa bihoreană, a fost la începutul lunii acesteia o înscăunare de rabin. „Marghitai Ujság" (există până şi-acolo un „Ujság", într'un biet sat cu o mână de maghiari) arată în numărul din 10 Iulie că autorităţile româneşti din partea locului s'au grăbit să iasă în întâmpinarea rabinului cu toate onorurile. In schimb — remarcă în legătură cu faptul acesta „Gazeta de Vest" în n-rul dela 24 Iulie — la înscăunarea preotului român ortodox şi a celui unit au strălucit prin absenţă.

*

In „Gazeta de Vest" dela Orade se publică în continuare nişte destăinuiri din cale afară de grave despre pan-maghiarismul ce-l face prin satele şvăbeşti depe graniţa nord-vestică Episcopul Fiedler. Le recomandăm în chip deosebit autorităţilor superioare.

*

După „Pesti Hirlap" dela 18 Iulie crt.:

Statistica industriaşilor din Budapesta a lui Illyésfalvy arată că 88 la sută dintre industriaşii capitalei maghiare ştiu de acasă nemţeşte şi cei mai mulţi vorbesc acasă nemţeşte, datorită mai cu seamă marei proporţii a industriaşilor de origine evreiască.

*

„Magyarság" din 19 crt. anunţă că liceul protestant dela Aiud îşi va suprima dela toamnă cursul superior (?), în schimb va înfiinţa pe ce-o are la Ciumbrud o de viticultură şi de gr rie, — a treia şcoală pr ce şi-au înfiinţat-o ung Ardeal după unire.

*

Ziarul clujean „Ellenzé publicat la 21 Iulie un re despre gimnaziul ung ce-l are statusul catol Târgul-Săcuesc, arătând examenul de admitere vara aceasta s'au pre numai şase candidaţi.

„Ellenzék" se plânge timp ce şcolile maghiare au contingentul de ele cesar, părinţii unguri îşi scriu copiii la şcolile St

A uitat „Ellenzék" să de ce se 'ntâmplă — unde se întâmplă — lucr cesta. A uitat bunăoar amintească declaraţiile ce au publicat prin ziarele ghiare din Arad părinţii lor dela liceul iredentis parohiei catolice arădane se văd nevoiţi să-şi ia c dela liceul maghiar din deoarece la şcoala aceas cresc „martiri" (martiri a zisei cauze maghiare), în să se facă carte, încât la menul dat în faţa com oficiale cad ca muştile.

Un fiu al fostului Kai candidat la tronul Ungariei

„Nationalzeitung" a blicat acum o săptămâ o ştire nostimă: că pr ministrul Prusiei, Gör despre care se ştie că adeseori târcoale celor la Budapesta, a făcut c ducătorilor Ungariei p punerea să-l aducă pe t nul maghiar pe arhiduc August Wilhelm, fiul mai mic al fostului Kai german Wilhelm al II-l dar cercurile conducăto ungureşti i-au respins tegoric oferta.

Românii din Ungaria

— Câteva date statistice româneşti şi ungureşti asupra Românilor rămaşi în Ungaria după tratatul dela Trianon. Satele româneşti din apropierea frontierei noastre dela vest —

— Studiu statistic —

de: ***Petre Petrinca***

In plasa ***Fehérgyarmat*** (cu 38 comune), Românii au fost complet maghiarizaţi. In 1900, abia mai sunt arătaţi 9, iar la confesiuni 16[illegible]2 gr. cat. (în mare parte Români uniţi maghiarizaţi şi ruteni maghiarizaţi). In 1910, sunt arătaţi abia 23 Români, iar la confesiuni 1680 gr. cat. (în mare parte Români uniţi maghiarizaţi) şi 10 ort. La această dată în plasa întreagă se mai aflau cam 1000 de suflete româneşti nemaghiarizate.

In jud. Sătmar, rămas Ungariei, mai trăiesc şi astăzi cam 5500-6000 de Români gr. cat. O nare parte dintre Românii uniţi au ost maghiarizaţi. Cei 6000, îşi nai păstrează şi astăzi o conştinţă oarecare a naţionalităţii lor omâne.

O statistică a prefecturii jud. Satu-mare (vezi act. No. 101/933) ne arată numai în plasa Cengerului 4567 Români, afară de plasele Matészalka, Fehérgyarmat şi o mică parte din plasa Careii Mari, rămase Ungariei. Deci cifra de 6000 Români din Sătmarul rămas Ungariei, nu poate fi contestată sub nici un motiv.

Românii din jud. Hajdu. Despre comitatele Bihor şi Hajdu, la 1780, găsim date foarte interesante şi anume: „Comitatul cuprindea un oraş liber (regesc), un oraş episcopal, 26 târguri şi 438 comune. Dintre acestea 24 aveau biserici catolice, 126 reformate, iar 335 (deci majoritatea satelor, într'un comitat care cuprindea şi ţinutul Dobriţinului!), trei sute treizeci şi cinci de sate erau (înainte de 1780), de rit grecesc, deci româneşti (pentrucă în acest ţinut nu poate fi vorba de Sârbi, şi ei de rit grecesc). Acest citat e făcut după geograful şi istoriograful Karl Gottlieb von Vindisch: „Geographie des Königreichs Ungarn", Pressburg, 1780, Vol. II, p. 178.

Deci acum un veac şi chiar acum o jumătate de veac în urmă, elementul românesc din părţile nord-vestice ale Bihorului şi ale Dobriţinului (azi aparţinătoare Ungariei), reprezenta o forţă considerabilă de majoritate.

Maghiarizmul însă a năpădit complet aceste regiuni româneşti, încât astăzi abia dacă-i mai găsim urme destul de slabe.

Statisticile maghiare din ultimele trei decenii, abia ne mai indică un număr foarte redus de Români, în jurul Dobriţinului şi în jud. Hajdu

In plasa ***Hajduböszörmény*** (Jud. Hajdu), mai găsim Români foarte puţini, în comunele:

1) ***In orăşelul Hajdudorog*** la 1900 mai sunt arătaţi abia 2 Români, iar la confesiuni găsim 8293 gr. cat. şi 3 ort. In cifra de 8293 greco cat. maghari (!), se ascund cei mai mulţi dintre românii maghiarizaţi.

Episcopia unită maghiară de Hajdudorog, care s'a înfiinţat prin art. de lege 35 din 1913, a maghiarizat complect elementul românesc din ţinutul Hajdului. Parohiile vechi gr. cat. române au fost încorporate cu forţa la această episcopie, care i-a desromanizat într'un timp foarte scurt. Preoţii şi învăţătorii confesionali români au fost înlocuiţi cu preoţi şi învăţători unguri sau ruteni. In 1900 statistica maghiară nu ne mai arată niciun siugur Român în Hajdudorog, iar la confesiuni găsim 9050 gr. cat. maghiari (în mare parte Români maghiarizaţi) şi 5 ort. Incă în această dată, Românii din Haidudorog au fost complect maghiarizaţi. Aceeaşi soartă au avut-o Românii uniţi din comunele: Alsojózsa, Felsöjozsa, Hajduhadház, Téglás şi altele.

In întreaga plasa a ***Hajduböszörmény-uţui***, la 1900, abia sunt arătaţi 2 Români, iar la confesiuni 8865 gr. cat. şi 5 ort. (în mare parte parte Români maghiarizaţi)

In 1910, sunt arătaţi 11 Români, iar la confesiuni găsim 9590 gr cat. şi 24 ort. (în mare parte români maghiarizaţi)

In plasa centrală (a Dobriţinului), găsim români maghiarizaţi în următoarele comu ***Balzsamujváros, Egyek, H dusámson, Mikepércs, Tis csege, Vámospércs etc.*** întreaga plasă centrală, la 19 sunt arătaţi abia 6 români, iar confesiuni 381 gr. cat. şi 15 (în cea mai mare parte rom maghiarizaţi.) In 1900 sunt arăt 8 români, iar la confesiuni 4 gr. cat. şi 20 ort.
(în cea mai mare parte rom maghiarizaţi)

In plasa ***Nádudvari*** găsi români maghiarizaţi în comune ***Földes, Hajduszovát, Kab Nádudvar, Püspökladány Tetétlen.***

In întreaga plasă ***Hajdusz boszlo (fostă Nádudvari)***, 1900 sunt arătaţi abia 74 rom iar la confesiuni 131 gr cat. 75 ort. La această dată mai era în întreagă plasă cam 200—30 suflete româneşti.

In 1910 statistica maghiară n arată numai 64 români (cu zece mai puţini decât în 1900), iar la confesiuni 266 gr. cat. şi 90 ort. Total 356 suflete româneşti, în mare parte maghiarizate.

1) ***In oraşul Hajduböszörmény***, la 1900 statistica maghiară ne arată un singur român, iar la

NOUA LEGE

ngurească a avocaţilor

INTRODUCE NUMERUS CLAUSUS pe bază censitară

iar în consiliile barourilor pe bază naţională, în raport cu proporţia etnică pe ţară.

Ministerul maghiar de ie a făcut cunoscut Luni rilor din Ungaria proiecoii legi a avocaţilor şi a rilor, ce urmează să fie la toamnă prin parlament. iectul de lege a stârnit o ţie enormă printre avocaţi. al din Budapesta a ţinut adunare extraordinară, iar ua de 14 Septemvrie s'a cat o adunare extraordia Uniunii avocaţilor.

Prevederile proiectului de lege

iectul prevede între altele toarele:

înfiinţează o comisie geă a barourilor, cu preşenumit de regent.

introduce **numerus clau-** pe teritoriul acelor barouri sunt prea mulţi avocaţi. dirile admiterii 'n barouri tăreşte ministerul de justi- cererea barourilor respecdupăce a ascultat părerea dintelui de Curte de apel aza baroului respectiv şi a siei generale a barourilor.

e primesc în barou nai aceia dintre canţii cari au asigurat mai 'nainte minimul existenţă, socotit pre- urmează: locuinţă două camere şi bi- 2000 de pengő (60 mii de lei) cauţiune, lata înainte a cotilor la barou şi la de pensii. Cei cari au acest minim de tenţă, vor putea fi nai avocaţi-substituţi, birou propriu.

se pot primi în barou ţii foşti funcţionari cari st pensionaţi pentru incapacitate de lucru, precum nici faliţii şi cei cu caziere disciplinare.

La alegerile de funcţionari şi demnitari la barou, respectiv la candidări, se va avea în vedere ca să nu se depăşească proporţionala etnică pe ţară.

Dispoziţia aceasta din urmă voieşte să atenueze efectele dăunătoare sub raport naţional ale dispoziţiilor privitoare la minimumul de existenţă, prin cari se lasă liberă întrarea în barou a celor cu stare — în primul rând a evreilor — şi se opreşte admiterea celor săraci. Se admit deci în barou oricâţi evrei, dar în comitet numai în proporţia de 6 la sută, cât e proporţia pe ţară a evreilor.

Aviz instigatorilor dela Arad, cari alarmează lumea prin presa evreo-maghiară în legătură cu alegerile întâmplate la baroul de aici acuma-s două săptămâni!

*

Amănuntele de mai sus ale proiectului de lege le-am publicat după ziarele budapestane dela 23 Iulie.

In ajun de a se face cunoscut proiectul, la 18 Iulie, ziarul „Magyarság" a publicat un articol de alarmă, în care se arăta că se pregăteşte o mare lovitură la adresa avocaţilor creştini („Magyarság" vorbea de o cauţiune de 10 mii de pengő = 300 de mii de lei).

Reţinem dintre arătările lui „Magyarság" următoarele:

In momentul de faţă sunt evrei 50 la sută dintre avocaţii din barourile din ţară. Mai 'nainte proporţia evreilor a fost şi mai mare, dar a scăzut prin faptul că mulţi dintre funcţionarii sacrificaţi pentru motive bugetare s'au făcut avocaţi. Accesul în barouri al foştilor funcţionari s'a îngreunat în vremea din urmă, şi totodată s'a interzis avocaţilor foşti funcţionari să-şi reprezinte clienţii la autorităţile la cari funcţionaseră, unde aveau cunoştinţe.

La Universităţi se iau numai 5 sau 6 la sută evrei, ceea ce înseamnă că în viitor proporţia evreilor în barouri va fi numai de 30—20—10 la sută

Soartea bisericii românilor-macedoneni din Mişcolţ

Vorbind în n-rul dela 16 Iulie crt. despre jubileul de 150 de ani al bisericii ortodoxe macedo-române dela Mişcolţ (azi cu limbă liturgică maghiară), ziarul budapestan „Magyarság" arată că negustorii macedoneni (aromâni) erau în secolul al 18-lea şi al 19-lea foarte tari la Mişcolţ, aveau acolo rânduri întregi de străzi, şi şi-au înzestrat deci biserica în chipul cel mai luxos. Biserica şi-au zidit-o în anul 1785, e în stil Empire, are o poartă forjată în chipul cel mai artistic, înlăuntru are fresce de toată frumuseţea, un iconostas preţ şi bănci „caracteristice cu speteze mari" **La 1924 parohia — foarte scăzută numericeşte în urma maghiarizărilor şi-a trecerilor la alte religii — s'a sporit ca „unguri ortodocşi din Săcuime" (sic!), şi s'a întordus în biserică limba maghiară.**

„Ar fi în orice caz lucru nemerit — încheie ziarul budapestan — să se scrie cu prilejul serbărilor jubilare din Septemvrie vieaţa coloniei greceşti a Mişcolţului; căci doar trecutul grecilor din Ungaria a fost arătat în chip atât de defectuos de ştiinţa cu toate că are multe lucruri interesante. Bunăoară, **întâia societate de femei din Ungaria, cea din Buda, a fost înfiinţată de greci" (adecă de aromâni.)**

Lidării de viţă românească ai partidului maghiar

In publicaţia clujeană „Erdélyi Kurir", despre care se ştie că nu e în bună prietenie cu partidul maghiar, se scrie întotdeauna c ânde vorba despre deputatul din partidul maghiar Paál Gábor, că ***instigatorul acesta al Săcuimii e de origine românească.***

Nu e însă numai dânsul de viţă valahă între corifeii partidului maghiar. Acum câteva luni am publicat în coloanele acestea lista patronilor din toate judeţele ardelene ai unui bal al studenţilor partidului maghiar organizat la Cluj cu 4 ani, în urmă, şi, precum s'a putut vedea, ***un însemnat număr dintre aceşti patroni ai balului, aleşi dintre conducătorii organizaţiilor judeţene ale partidului maghiar, au nume româneşti: Moldován, Bajko, Páska, etc., etc.***

Acum aflăm din antirevizionista revistă „Kimondom" că vice-preşedintele organizaţiei partidului maghiar din Sătmar ***Albert Figus,*** şef-redactor al ziarului „Szamos", e şi el de viţă valahă, din Podgoria arădană. Tată-so era renegat ca şi el, dar moşu-so era român în lege.

Ca orice renegat, renegatal dela Sătmar e mai papă decât papa, mai ungur şi decât înşişi turanicii pur-sânge.

Pentru instigaţiile sale antiromâneşti, numitul Albert Figus, vicepreşedinte al partidului maghiar din Sătmar şi şef-redactor la gazeta antiromânească „Szamos", e condamnat de câteva zile în ultimă instanţă — prin Curtea de Casaţie — la trei luni de zile închisoare şi la pierderea drepturilor politice. Totuşi partidul maghiar nu l-a suspendat dela vicepreşedinţia organizaţiei sale din Sătmar, iar „Szamos" nu-i şterge numele depe antetul ziarului. Cu drept cuvânt se miră „Kimondom" de-această ciudăţenie, şi ne mirăm şi noi: cum e cu putinţă ca un condamnat în ultimă instanţă, cu drepturile politice suspendate, să continue a figura ca vicepreşedinte al unei organizaţii politice, şi ca conducător al unei gazete minoritare care face politică, şi încă ce politică!?

Rugăm pe onoraţii restanţieri să nu uite a-şi face datoria faţă de „Gazeta Antirevizionistă", achitându-şi modestul abonament.

siuni găsim 1921 gr. cat. (în ai mare parte români mazaţi) şi 5 ort. In 1910 sunt 3 români iar la confesiuni gr. cat. şi 4 români orto- în cea mai mare parte i maghiarizaţi.

In oraşul Haidunánás, 00 sunt arătaţi 2 români, confesiuni 156 gr. cat. şi t. (în cea mai mare parte i maghiarizaţi.) In 1910 nu ste arătat niciun singur roiar la confesiuni 187 gr. 12 ort Românii din acest au fost complect maghia-

In oraşul Hajduszobo- la 1900 este arătat un singur , iar la confesiuni 32 gr. 2 ort. (toţi români mazaţi.) In 1900 sunt arătaţi âni iar la confesiuni 105 t. şi 6 ort. Românii din szoboszló au fost complect arizaţi.

In oraşul Dobriţin (Dezen capitala jud. Hajdu) 0 sunt arătaţi 202 români, confesiuni 2023 gr. cat. ort. In cea mai mare parte arizaţi. In 1910 sunt arătaţi romani iar la confesiuni gr. cat. şi 286 ort. Numărul românilor e acela indicat de rubrica confesiunilor, cu toate că cea mai mare parte dintre ei au fost complect maghiarizaţi. Despre românii din jurul Dobriţinului, I. Georgescu („Românii din Ungaria", pag. 23) spune: „Prin 1870 şi anii următori aspectul acestor regiuni era cu mult mai românesc, decât cel de aztăzi. In comuna Hajdu şi în atâtea altele unde aztăzi nimeni nu mai vorbeşte limba noastră, slujba şi cântarea bisericească era cea românească. Chiar şi în Dobriţin, metropola calvinismului maghiar, erau în acest timp cartiere întregi româneşti. Şi astăzi mai sunt vre-o cinci mii de români în Dobriţin!" Aceşti români din Dobriţin sunt complect maghiarizaţi şi abia îşi mai păstrează naţionalitatea şi conştiinţa românească vreo 300—400 suflete.

In anul 1910 statistica maghiară ne arată în judeţul Hajdu abia 288 români (dintre aceştia 202 locuesc în Dobriţin), iar la confesiuni 11.480 gr. cat. în cea mai mare parte români maghiarizaţi) şi 127 ort. (toţi români.)

In 1910 statistica maghiară ne arată numai 90 români, iar la confesiuni 12.681 gr. cat. (în cea mai mare parte români şi ruteni maghiarizaţi) şi 156 ort. La această cifră se mai adaogă 286 români din Dobriţin, unde la confesiuni sunt arătaţi 2655 gr. cat. (Români maghiarizaţi) şi 386 ort.

In 1920, statistica maghiară, ne arată numai 38 de Români, în întreg jud. Hajdu (v. Lexiconul Révai, op. cit., pag. 345, cit. ant.) iar la confesiuni 13.806 gr. cat. (în mare parte Români maghiarizaţi) şi 163 ort. (toţi Români). Statistica maghiară din 1930, ne mai arată în jud. Hajdu abia 10 Români iar la confesiuni 14.345 gr. cat. (8.0%), şi 142 ortodocşi (în mare parte Români maghiarizaţi).

In Jud. Hajdu de azi, mai trăiesc vreo 500-600 Români, afară de 10.000 şi ceva de Români uniţi maghiarizaţi, pe care statisticile maghiare din cele două-trei decenii din urmă îi consideră drept unguri.

Românii din jud. Jász-Nagykun Szolnok. Elementele româneşti de odinioară din acest judeţ, au avut aceeaşi soartă de asimilare în maghiarism, ca şi românii din judeţul Hajdu.

In plasa ***Jászságului de jos*** mai găsim restul elementului românesc în următoarele comune: ***Álsószentgyörgy, Jászapáti, Jászkisér, Jászladány, Jászszentandrás, Nagykörü şi Tiszasüly.***

Statistica maghiară din 1900, abia ne mai arată 2 români, iar la confesiuni 23 gr. cat. şi 8 ort. In 1910 nu mai este arătat nici un singur român, iar la confesiuni găsim 35 gr. cat. şi 11 ort.

In plasa ***Jászságului de sus*** găsim urmele elementului românesc în comunele: Alattyan şi Iakohalma.

In 1900 statistica maghiară ne arată numai 3 români, iar la confesiuni 21 gr. cat. şi un ort.

In 1910 nu se mai arată nici un un singur român iar la confesiuni 23 gr. cat. şi 4 ort. Aceşti români au fost complect maghiarizaţi.

In plasa ***Tisei de jot*** găsim restul elementului românesc în comunele: ***Kunszentmárton, Nagyrév, Tiszaföldvár, Tiszainoka, Tiszakürt, Tiszazug şi Vezseny.***

Statistica maghiară din 1900 ne arată în întreagă plasă numai 29 români iar la con esiuni 51 gr. cat. şi 42 ort. (aceştia au fost complet maghiarizaţi). In 1910, mai sunt arătaţi 39 Români, iar la confesiuni 53 gr. cat. şi 60 ort. Aceşti Români au fost complet maghiarizaţi.

In plasa Tisei de sus, mai găsim restul elementului românesc în comunele: ***Dévaványa, Kunhegyes şi Kunmadras.***

Statistica maghiară din 1900, în această plasă, ne mai arată abia 20 Români, iar la confesiuni 57 gr. cat. şi 33 ort. Românii din această plasă au fost complet maghiarizaţi.

In plasa ***Tisei de mijloc,*** găsim urmele elementului românesc în comunele: ***Fegyvernek, Tiszarroll şi Törökszentmiklos.***

Statistica maghiară din 1900, ne arată în această plasă abia 21 Români, iar la confesiuni 61 gr. cat. şi 23 ort. In 1910, mai sunt arătaţi 4 Români, iar la confesiuni 42 gr. cat. şi 34 ort. Aceşti Români au fost complet maghiarizaţi.

(*Va urma*)

Voinicioşi şi desinteresaţi

— Işi oferă, ci-că, serviciile pentru războiul Italiei cu Abisinia —

Viteţii dela Budapesta s'au grăbit acum trei săptămâni, când începuse să miroase 'n Abisinia a praf de puşcă, să-şi ofere Italiei serviciile.

O delegaţie de foşti luptători unguri s'a prezintat primarului general al Budapestei ca să-i spună că două mii de foşti luptători maghiari fără lucru sunt doritori să meargă la război în contra Abisiniei, cu condiţia ca să plătească cineva familiilor lor — fie primăria Budapestei, fie Italia — o anumită soldă. Primarul general li-a lăudat dragostea de Italia — foarte sinceră şi desinteresată, dupăcum se vede — dar promisiuni cu privire la soldă nu li-a făcut.

Acum a venit iarăşi vorba despre voinicoşia aceasta a foştilor luptători maghiari.

Dupăcum ne arată „Magyarság" din 18 Iulie, partidul aşazis economic al foştilor luptători a ţinut la Budapesta o adunare, şi între altele adunarea a protestat că se continuă să se adune foşti luptători maghiari pentru războiul din Abisinia. „Magyarság" a uitat s'adauge în darea sa de seamă că nu Italia-i adună, ci unii dintre foştii luptători, poate puşi la cale de guvern, pentruca să vadă italienii cum mor de dragul lor fraţii maghiari.

Armatele Micei Antante

Ziarul „Venkov", oficiosul partidului agrar din Praga, anunţă din Geneva că statele Micii Inţelegeri au prezentat secretariatului Soc. Naţiunilor tablouri asupra forţelor lor militare.

După aceste tablouri România are 88 de regimente de infanterie, Iugoslavia 58 şi Cehoslovacia 48. România posedă 773 avioane, cu un total de 214 mii H. P., şi 26 hidroavioane cu 11 H. P. Iugoslavia are 568 avioane, cu un total de 270 mii H. P., iar Cehoslovacia are 546 avioane cu 263 mii H. P.

Afară de armata regulată, cele trei state ale Micii Inţelegeri au trupe poliţieneşti şi trupe de graniceri. România are şi un fel de miliţie pentru caz de război. Iugoslavia dispune de o flotă navală pentru apărarea coastelor din Marea Adriatică, iar România de câteva unităţi navale la Marea Neagră.

România are 241 mii de soldaţi, 63 mii trupă de ajutor şi 12 mii aviaţie, adică, un total de 315 mii.

Iugoslavia are 184 mii soldaţi şi 11 mii în aviaţie. Total 195 mii.

Cehoslovacia are 172 mii soldaţi, trupe de ajutor 13 mii şi şapte mii în aviaţie. In total 192 mii.

Astfel statele Micii Inţelegeri posedă împreună în timp de pace 702 mii soldaţi şi 1913 avioane.

Sindicatul Presei Române din Ardeal şi Banat

Comunicat

Comitetul Sindicatului Presei Române din Ardeal şi Bănat, întrunit în şedinţă în ziua de 17 Iulie 1935 la Cluj, luând în discuţie cazul ziaristului Sever Ghiţulescu, membru al acestui Sindicat, osândit de Consiliul de război din Timişoara la 20 de zile închisoare din cauza conflictului avut cu advocatul Dimitrie Bottez, pe temeiul referatului făcut de d. George Luca, membru din Timişoara al comitetului, aduce următorul comunicat:

1. Consideră că osândirea ziaristului Sever Ghiţulescu nu este infamantă.

2. Regretă că Consiliul de război nu a apreciat cererea d-lui Sever Ghiţulescu de a-i amâna procesul pentru a-şi putea constitui apărarea şi a-şi aduce pe martorul sâi principal, d. avocat Adrian Brudariu.

3. Are ferma credinţă că dacă i s'ar fi dat d-lui Sever Ghiţulescu posibilităţile de mai sus, verdictul Consiliului de Război ar fi fost altul, deoarece dânsul a fost în exerciţiul funcţiunii sale atunci când s'a întâmplat conflictul ce l-a avut cu advocatul D. Bottez.

4. Socoteşte că motivul principal pentru care a fost osândit ziaristul Sever Ghiţulescu se datoreşte faptului că trăim sub imperiul stărilor excepţionale, adică al stării de asediu şi-al cenzurii.

Comitetul Sindicatului.

BĂILE BAZNA

Tekirghiolul ardelenesc

Sunt cele mai ieftine şi mai căutate astăzi dintre băile din Ardeal, fiind cele mai eficace în contra unui mare număr de boli: reumatisme, gută, ischias, lumbago, paralizii, tabes, lupus, urticarie, boli de femei, boli uterine, sterilitate, turburări, menstruale, etc, iar la copii în contra exemelor cronice, reumatismelor, anemiei, sifilisului ereditar, paraliziei infantile. Au cinci renumite izvoare cari conţin în mare cantitate iod, brom şi chiar radiu. Nămolul e mult asemănător cu cel dela Tekirghiol.

Spionii ungureşti dela Arad

(Continuare din pagina V-a)

Kocsik Ştefan, băcanul din strada Miron Costin, a lucrat la început cu Unger, apoi separat de el. Raporta despre unităţile din Arad şi Lugoj. S'a găsit la el cerneală simpatică şi material de developat, ascunse într'o cutie din prăvălie.

Iosif Kurázs, birjarul contrabandist dela Timişoara, e dovedit că a trecut graniţa dimpreună cu Unger şi Kocsik, şi a recunoscut că a avut întâlniri la Ceaba cu un emisar dela Seghedin, dimpreună cu ceilalţi doi.

Toţi trei aceştia din urmă, Unger, Kocsik, Kurázs, precum şi Fossanok care făcea drumuri dese în Ungaria, îşi dădeau rapoartele cele mai de seamă verbal, trecând clandestin frontiera.

Anton Csiszár, dedea informaţii despre situaţia şi topografia amănunţită a gării Arad, despre poduri, despre uzinele „Astra", şi despre garnizoana arădană.

O ISTORIE UNGUREAS A ARDEALULUI

Octogenarul istoric unguresc Henrik Marczali a publicat zilele trecute o „Istorie a Ardealului" („Erdély története") începută dela Herodot şi sfârşită cu anul 1848. „Infăţişează amănunţit — spune „Pesti Hirlap" în n-rul dela 11. VII — epoca hunilor şi a avarilor, apoi Ardealul din timpul cuceririi ungureşti. Trebue să-i remarcăm special constatările ce le face despre români. Istoricii români afirmă că poporul lor (al românilor — n. tr.) e băştinaş în Ardeal şi că românii de astăzi sunt descendenţi din amestecul cu romanii al dacilor, pe cari îi supusese jugului Romei împăratul roman Traian. Afirmaţia aceasta e cu totului falsă şi a desminţit-o de multă vreme istoriografia serioasă. Strămoşii românilor de astăzi, „vlahii", au imigrat din Balcani în Muntenia, şi de acolo în secolele XII şi XIII şi mai apoi în timpul ocupaţiei turceşti deal. In timpul când cerit ungurii ţara ei în încă prin părţile munte can. Poporul ca atare romanizat. In diplome sire figurează întâi la păstori de jumătate

Aşa glăsueşte rezuma „Pesti Hirlap". Şi nu ne Când despre unguri grafia maghiară, şi cea tantă şi cea cu pretenţii să susţină cu toată se tea că nu-s asiatici, că cel mai vechi popor, şi cult, al Europei (vezi menele reproduse 'n rele noastre din urmă), să ne mire că domnul czali ţine să-şi încheie de ani cariera istoricea petând despre români scrinteli pe cari singură riografia maghiară le m bilează astăzi?

Săptămâna

INTERNE

Afacerea cu devizele belgiene făcută pentru un şperţ de 25 milioane de asociaţia Nacht-Vasilescu-Călătorescu-Toni Iliescu-Dorel Dumitrescu, va avea fără îndoială consecinţe mari.

Intâii trei, samsarul falit Nacht, ţiganul fost potcovar şi hoţ de buzunare Vasilescu, şi chestorul de poliţie de sector din Bucureşti, colonelul Călătorescu, sunt puşi la răcoare la Văcăreşti. In cursul săptămânii a fost interogat şi vice-preşedintele Senatului, Tony Iliescu, cel care a mijlocit afacerea la d. Dorel Dumitrescu, guvernatorul Băncii Naţionale. Despre soartea vicepreşedintelui Senatului nu s'a hotărît încă; în schimb despre guvernatorul Băncii Naţionale s'a vestit mereu în cursul săptămânii că şi-a dat demisia. Pe când vor ajunge aceste rânduri sub ochii cetitorilor, mai mult ca sigur că nu va mai fi în fruntea primei instituţii financiare a ţării.

S'a vorbit în legătură cu acestea despre o remaniere ministerială. Despre demisia (întâmplată dar nesoluţionată încă) a ministrului de comerţ Manolescu-Strunga, a ministrului Sasu şi a subsecretarului Negură. Remanierea s'a desminţit apoi, dar audienţele la Sinaia au continuat toată săptămâna. Ştirea ziarelor despre audienţa de Vineri a d-lui ministru dr. C. Anghelescu a apărut de jumătate cenzurată. Fapt este că fierbe ceva, şi încă tare.

In legătură cu chestorul arestat col. Călătorescu, care a asigurat întreprinderea belgiană că transferul de valută se va face negreşit, deşi e oprit de lege, fiindcă fiind d-sa prieten cu prefectul de poliţie al capitalei, cu col. Marinescu, va pune 'n funcţie în cele din urmă „artileria grea", — ziarul „Universul" arată că incorectul chestor a şantajat până 'n ultimul moment, dând să se 'nţeleagă că are „vreo doi miniştri" îndatoraţi, fiindcă i-a scăpat de procesul asasinării lui Sterie Ciumeti, fostul casier al Gărzii de fier. Şantajul n'a prins însă, şi chestorul Călătorescu e acum la dubă.

Despre belgienii cari au reclamat afacerea parchetului, s'a descoperit că aveau şi ei parte din şperţul ce l-au făgăduit în numele întreprinderii belgiene pe care o reprezentau.

EXTERNE

Conflictul italo-abisinian a luat o 'ntorsătură întru âtva mulţumitoare. E vorba să se 'ntrunească Miercuri în şedinţă extraordinară consiliul Ligii Naţiunilor, şi în vederea aceasta Anglia a oprit transporturile de arme ale fabricilor engleze pe seama Abisiniei, Franţa caută o formulă împăcioitoare, iar Italia a trimis Abisiniei o notă înştiinţând-o că guvernul italian n'a pierdut încă toate nădejdile de înţelegere. De altă parte însă Italia a vestit printr'un comunicat al postului de radio din Milano că se retrage din Liga Naţiunilor, dacă hotărîrea acesteia nu-i va fi favorabilă. In orice caz tratativele — fiindcă-i vorba să se re'nceapă după şedinţa consiliului Ligii Naţiunilor tratativele comisiei de arbitraj — îi pot fi Italiei surâzătoare, deoarece îi dau putinţă să-şi continue preg până la sfârşitul lui Se vrie, când încetează 'n nia ploile.

Era nevoie de acea stindere, de-această am fiindcă Italia mai are în făcut pregătiri, şi fiind crurile se 'ncuceaseră r începutul săptămânii, pr cerea Japoniei de partea siniei, ceea ce a dat Abi curaj ca să facă de ziua şterii împăratului mari de straţii războinice. Japonia altfel, a primit în cursul tămânii o mare comandă siniană de armament, şi acelaşi timp Anglia şi-a fabricile să mai trimită 'n sinia arme.

Italia şi-a devalorizat b pentruca să poată face cheltuielilor se război şi poată să plătească scad unei datorii de o jumătate miliard de lire către Angl

In Germania, fiindcă îşi seseră din nou capul comun şi fiindcă în sânul organiz hitleriste s'a format o puter opoziţie de nuanţă catolică, continuat represaliile antise ceea ce a dus la un început ruptură cu Statele-Unite, evrei ale Americii, şi au fost mari flicte cu catolicii. S'au dis organizaţiile catolice ale foş luptători, iar din „căştile de c (hitleriste) s'au dat afară câte zeci de comandanţi de seamă.

Anglia are mari conflicte ligioase în Irlanda, Scoţia şi dii. In Irlanda de nord cato pau foc bisericilor protestan în Scoţia sunt turburări antica lice, în India conflicte sângero între mohamedani şi hinduşi.

In Ungaria încep să se a habsburgiştii. Se anunţă o c torie a fostului prim-minis Bethlen la pretendentul de tr Oto de Habsburg. De altă pa vine svon că Oto a dispărut Belgia, plecând într'un loc n cunoscut.

Tiparul CONCORDIA Institut de Arte Grafice şi Editură S. A. Arad, Strada V. Goldiş Nr. 6